

GMINA BABICE
- tyle do odkrycia!

GMINA BABICE *-tyle do odkrycia!*

BABICE COMMUNE *-so much to discover!*

DIE GEMEINDE BABICE *-so viel zu entdecken!*

Na okładce wykorzystano zdjęcia autorów:

Robert Kowalczyk, Rafał Niebieszczański, Marek Tęczar, Katarzyna Martyka,
z arch. Muzeum Małopolski Zachodniej w Wygiełzowie

Stowarzyszenie Sympatyków Babic "IMPULS" składa serdeczne podziękowania
wszystkim osobom i podmiotom, które bezpłatnie udostępniły zdjęcia i opisy
na potrzeby powstania publikacji.

ISBN 978-83-67003-88-9

Fot. Sławomir Urbaniak

GMINA BABICE

BABICE COMMUNE / DIE GEMEINDE BABICE

 Gmina Babice – nazywana kulturalnym zagłębieniem i zielonymi płucami powiatu chrzanowskiego. Jej walory przyrodniczo-krajobrazowe, liczne imprezy plenerowe, ciekawe zabytki, bogata infrastruktura sportowa i rekreacyjna, a także bliskość Krakowa i Katowic oraz ośrodków turystycznych takich jak: Kraków, Oświęcim, Zator i Wadowice sprawia, że tereny te są doskonałym miejscem zarówno do zamieszkania, za-inwestowania, jak i na weekendowy relaks. To tu miłośnicy aktywnego wypoczynku znajdą wiele możliwości spędzania wolnego czasu przemierzając doskonale przygotowaną sieć tras rowerowych oraz pieszych biegnących obok największych atrakcji turystycznych gminy.

 Babice Commune - called the cultural basin and the “green lungs” of Chrzanów County. Natural and scenic features, numerous open-air events, fascinating historical monuments, a rich sports and recreational infrastructure and the proximity of tourist centres such as Kraków, Katowice, Oświęcim, Zator and Wadowice make the region an excellent place to live, invest and relax on weekends. Lovers of active recreation will find many opportunities here to spend their leisure time on the well- prepared network of cycling and hiking trails that run along the Commune’s main attractions.

 Die Gemeinde Babice - bekannt als kulturelles Becken und grüne Lunge des Landkreises Chrzanów. Die Natur- und Landschaftswerte, zahlreiche Open-Air-Veranstaltungen, interessante Denkmäler, eine reiche Sport- und Erholungsinfrastruktur sowie die Nähe zu Krakau und Kattowitz und zu touristischen Zentren wie Krakau, Oświęcim, Zator und Wadowice machen dieses Gebiet zu einem idealen Ort zum Leben, Investieren und zur Erholung am Wochenende. Liebhaber der aktiven Freizeitgestaltung finden hier zahlreiche Möglichkeiten, ihre Freizeit auf dem perfekt ausgebauten Netz von Rad- und Wanderwegen zu verbringen, die an den wichtigsten touristischen Attraktionen der Gemeinde vorbeiführen.

*Widok na zamek
i rezerwat Lipowiec.
Fot. Rafał Niebieszczński*

*View of the castle
and the Lipowiec
Nature Reserve.*

*Blick auf die Burg
und das Naturschutzgebiet
Lipowiec.*

Pola słoneczników w Mętkowie.
Fot. Robert Kowalczyk
Sunflower fields in Mętków.
Sonnenblumenfelder in Mętków.

***Park Etnograficzny
Krakowiaków Zachodnich
w Wygiełzowie.***
Fot. Bogdan Mucha
***Ethnographic Park of Western
Cracovians in Wygiełzów.***
***Ethnografische Park
der westlichen Krakauaken
in Wygiełzów.***

Widok z Zagórze. Fot. Robert Kowalczyk

The view from Zagórze.

Blick von Zagórze.

Gmina posiada bardzo korzystną lokalizację. Położona jest w równej odległości od dużych aglomeracji miejskich: Krakowa (ok. 38 km) i Katowic (ok. 40 km), a także blisko Zatora (ok. 8 km), Oświęcimia (ok. 22 km) i Wadowic (27 km), co sprzyja szczególnie wypoczynkowi weekendowemu. Posiada dobre połączenie komunikacyjne z autostradą A4. Przez teren gminy przebiegają dwie bardzo ważne drogi wojewódzkie: nr 780 relacji Kraków – Chełm Śląski i nr 781 relacji Chrzanów – Łękawica. W jej skład wchodzi 7 sołectw: Babice, Jankowice, Mętków, Olszyny, Rozkochów, Wygiełzów i Zagórze, na terenie których każdy znajdzie wiele atrakcyjnych i wartych odwiedzenia miejsc.

The Commune has a very favourable location. It is equidistant from the major urban agglomerations of Kraków (approx. 38 km) and Katowice (approx. 40 km), and also close to Zator (approx. 8.5 km), Oświęcim (approx. 22 km) and Wadowice (27 km), which are ideal for weekend breaks. It is well-connected to the A4 motorway. Two vital national roads cross the Commune: No. 780 from Kraków to Chelmski Śląsk and No. 781 from Chrzanów to Łękawica. It consists of seven villages: Babice, Jankowice, Mętków, Olszyny, Rozkochów, Wygiełzów and Zagórze, each of which has many attractive places worth visiting.

Die Gemeinde hat eine sehr günstige Lage. Sie befindet sich in gleicher Entfernung von den großen städtischen Agglomerationen Kraków (ca. 38 km) und Katowice (ca. 40 km), sowie in der Nähe von Zator (ca. 8,5 km), Oświęcim (ca. 22 km) und Wadowice (27 km), was besonders für die Wochenenderholung günstig ist. Es hat eine gute Verkehrsanbindung mit der Autobahn A4. Durch die Gemeinde führen zwei sehr wichtige Wojewodschaftsstraßen: Nr. 780 von Kraków nach Chelmski Śląsk und Nr. 781 von Chrzanów nach Łękawica. Die Gemeinde besteht aus 7 Ortsteilen: Babice, Jankowice, Mętków, Olszyny, Rozkochów, Wygiełzów und Zagórze, in denen jeder viele attraktive und sehenswerte Orte findet.

KATOWICE
OK. 40 KM

ZAGÓRZE

WYGIELZÓW

BABICE

KRAKÓW
OK. 38 KM

MĘTKÓW

OLSZYNY

ROZKOCHÓW

JANKOWICE

OŚWIĘCIM
OK. 22 KM

WADOWICE
OK. 27 KM

ZATOR
OK. 8 KM

Kościół parafialny w Zagórze. Fot. Robert Kowalczyk
Zagórze Parish Church.
Pfarrkirche in Zagórze.

Ośrodek Rekreacyjny „Włosień”. Fot. Robert Kowalczyk
“Włosień” Recreation Centre.
Erholungszentrum “Włosień”.

Fot. Robert Kowalczyk

SPORT I REKREACJA

SPORT AND RECREATION / SPORT UND ERHOLDUNG

Liczne ciekawe miejsca i bogata infrastruktura sprzyjają rekreacji i aktywności fizycznej. Pasjonaci biegania, Nordic Walking oraz turystyki rowerowej znajdą tutaj doskonale przygotowane trasy biegowe, ścieżki rowerowe i spacerowe niewymagające znacznego przygotowania kondycyjnego. Przez teren gminy Babice biegną następujące szlaki:

■ rowerowe:

„**Pętla Babicka**” - szlak niebieski, liczący 29,6 km,

„**Dwa Zamczyska**” - szlak czarny Lipowiec – Rudno o łącznej długości ok. 20 km,

Greenways - szlak zielony, liczący 34,5 km,

Greenways - szlak niebieski, liczący 11 km,

Wiślana Trasa Rowerowa - biegnąca na odcinku ok. 15 km przez gminę Babice, obecnie prowadząca z Brzeszcz przez Oświęcim do gminy Babice: od Mętkowa, przez Jankowice do Rozkochowa,

EuroVelo R4 - trasa mająca 4000 km łącząca bretońskie Roscoff z ukraińskim Kijowem,

Trasy rowerowe Skansen (ok. 8,7 km) i Grodzisko (ok. 8,8 km) - szlak czerwony przebiegający obok najważniejszych atrakcji turystycznych gminy, łączący się z innymi szlakami m.in. z WTR.

Numerous places of interest and a rich infrastructure promote recreation and physical activity. Enthusiasts of running, Nordic walking, and cycling will find well-prepared running, cycling and walking trails that require no significant fitness preparation. The following routes run through the Babice Commune:

■ cycling:

“**Babice Loop**” - blue trail, 29.6 km long,

“**Two Castles**” - Black trail Lipowiec - Rudno with a total length of approx. 20 km

Greenways- a 34.5km green trail,

Greenways - an 11 km blue trail,

The Vistula Cycle Route - running along a section of approx. 15 km through the Babice Commune, currently leading from Brzeszcze via Oświęcim to the Babice Commune: from Mętków, via Jankowice to Rozkochów,

EuroVelo R4 - a 4,000-kilometre route linking the Breton town of Roscoff with the Ukrainian city of Kyiv,

Cycle routes Skansen (approx. 8.7 km) and Grodzisko (approx. 8.8 km) - red trail that passes by the main tourist attractions in the Commune and links up with other trails, including the WTR.

Zahlreiche interessante Orte und eine reiche Infrastruktur begünstigen Erholung und körperliche Betätigung. Die Liebhaber des Sports, des Nordic Walking und des Radtourismus finden hier perfekt vorbereitete Lauf-, Rad- und Wanderrouten, die keine besondere Fitness erfordern. Die folgenden Strecken führen durch das Gebiet der Gemeinde Babice:

■ Fahrradwege:

“**Babice-Schleife**” - blauer Weg, 29,6 km lang,

“**Zwei Schlösser**” - schwarze Strecke Lipowiec - Rudno mit einer Gesamtlänge von ca. 20 km

Greenways - die grüne Route mit einer Länge von 34,5 km,

Greenways - blaue Route mit einer Länge von 11 km,

Wiślana-Radweg - verläuft auf einer Länge von etwa 15 km durch die Gemeinde Babice und führt derzeit von Brzeszcze über Oświęcim zur Gemeinde Babice: von Mętków über Jankowice nach Rozkochów,

EuroVelo R4 - eine 4.000 km lange Strecke, die Roscoff in der Bretagne mit Kiew in der Ukraine verbindet,

Fahrradrouten Skansen (ca. 8,7 km) und Grodzisko (ca. 8,8 km) - roter Wanderweg, der an den wichtigsten touristischen Attraktionen der Gemeinde vorbeiführt und an andere Wanderwege, darunter den WTR, anschließt.

Widok na Wiślaną Trasę Rowerową. Fot. Bogdan Mucha
View of the Vistula Cycle Route.
Blick auf den Wiślana-Radweg.

Odcinek Wiślanej Trasy Rowerowej w Rozkochowie. Fot. Sławomir Urbaniak
A section of the Vistula Cycle Route in Rozkochów.
Abschnitt des Wiślana-Radweges in Rozkochów.

Widok na Wiślańską Trasę Rowerową. Fot. Bogdan Mucha
View of the Vistula Cycle Route.
Blick auf den Wiślana-Radweg.

Miejsca Obsługi Rowerzystów (MOR) w Rozkochowie. Fot. Sławomir Urbaniak
Bicycle Service Area (MOR) in Rozkochów.
Raststätte für Radfahrer (MOR) in Rozkochów.

■ pieszo-rowerowy

biegnący przez Mętków, gdzie znajduje się Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Mętkowie, leżący na **Międzynarodowej Trasie Pielgrzymkowej Szlaku Maryjnego Częstochowa - Mariazell**, łączącego wszystkie sanktuaria maryjne od Częstochowy przez powiat chrzanowski, po Levocę na Słowacji oraz Mariazell w Austrii.

■ walking - biking

running through Mętków, where The Church, dedicated to our Lady of Częstochowa, is situated on the **International Pilgrimage Route of the Marian Route between Częstochowa and Mariazell**, linking. This route links all Marian shrines from Częstochowa through the county of Chrzanów to Levoča in Slovakia and Mariazell in Austria.

■ Fußgänger- und Radweg

durch Mętków, wo sich die Kirche Unserer Lieben Frau von Tschenschow in Mętków befindet, die auf der **internationalen Pilgerroute des Marienwegs zwischen Tschenschow und Mariazell** liegt, die alle Marienheiligtümer von Tschenschow über den Landkreis Chrzanów bis nach Levoča in der Slowakei und Mariazell in Österreich verbindet.

Ścieżka edukacyjna „Tajemnice góry Grodzisko”.

Fot. UG Babice

„Secrets of the Grodzisko Mountain” educational trail.

Lehrpfad „Die Geheimnisse des Grodzisko-Gebirges”.

Ścieżka edukacyjna „Tajemnice góry Grodzisko”.

Fot. UG Babice

„Secrets of the Grodzisko Mountain” educational trail.

Lehrpfad „Die Geheimnisse des Grodzisko-Gebirges”.

■ piesze

„Dolinki Jurajskie im. JP II” - szlak żółty, trasa Zamek Tenczyn w Rudnie - Grojec - Alwernia - Regulice - Zamek Lipowiec - Rezerwat Bukowica - Chrzanów, liczący 32,4 km

„Lipowiecki” - szlak zielony: Zamek Lipowiec - Wygiełzów - rezerwat Bukowica, liczący 5,9 km

ścieżka edukacyjno-rekreacyjna „Tajemnice góry Grodzisko”, mająca swój początek w Wygiełzowie o długości 2,3 km.

■ walking

“The Jurassic Valleys of JP II” - yellow trail, route Tenczyn Castle in Rudno - Grójec - Alwernia - Regulice - Lipowiec Castle - Bukowica Nature Reserve - Chrzanów, length 32.4 km

“Lipowiec” - green trail: Lipowiec Castle - Wygiełzów - Bukowica reserve, length 5.9 km

The “Mysteries of the Grodzisko Mountain” educational and recreational trail starts in Wygiełzów and is 2.3 km long.

■ Wandern

Juratäler benannt nach JP II (Papst Johannes Paul II.) - gelber Wanderweg, Strecke Schloss Tenczyn in Rudno - Grojec - Alwernia - Regulice - Schloss Lipowiec - Naturschutzgebiet Bukowica - Chrzanów, 32,4 km lang

“Lipowiecki” - grüner Wanderweg: Schloss Lipowiec - Wygiełzów - Naturschutzgebiet Bukowica, Länge 5,9 km

Lehr- und Erholungspfad “Geheimnisse von Góra Grodzisko”, der in Wygiełzów beginnt und 2,3 km lang ist.

Bukowica Run. Fot. z arch. GOK w Babicach

Bukowica Run.

Bukowica-Lauf.

Dla osób z lepszym przygotowaniem kondycyjnym od 2016 r. na terenie gminy Babice organizowany jest **bieg Bukowica Run**, którego 10 kilometrowa trasa przebiega przez teren rezerwatu Bukowica. Uczestnicy biegają leśnymi ścieżkami, zmagają się z błotem i kamieniami oraz kilkoma podbiegami. W imprezie corocznie bierze udział kilkudziesięciu biegaczy z całej Polski.

Since 2016, Babice Commune has been organising the **Bukowica Run**, a 10-kilometre race through the Bukowica Nature Reserve for those in better shape. Participants run along forest paths, contend with mud and stones and some uphill runs. Dozens of runners from all over Poland participate in the annual event.

Für diejenigen, die über eine bessere Kondition verfügen, wird in der Gemeinde Babice seit 2016 der **Bukowica-Lauf** mit einer 10 Kilometer langen Strecke durch das Naturschutzgebiet Bukowica organisiert. Die Teilnehmer laufen auf Waldwegen, haben mit Schlamm und Steinen zu kämpfen und müssen mehrere Steigungen bewältigen. Jedes Jahr nehmen Dutzende von Läufern aus ganz Polen an dieser Veranstaltung teil.

🇵🇱 Na trasie szlaków pieszych i rowerowych znajdują się ścieżki edukacyjne z infrastrukturą sprzyjającą odpoczynkowi.

🇬🇧 There are nature trails along the walking and cycling routes, with infrastructure to help you relax and unwind.

🇩🇪 An der Strecke der Wander- und Radwege befinden sich Lehrpfade mit Infrastruktur zur Erholung.

Ścieżka edukacyjna o tematyce pszczelarskiej w Babicach. Fot. UG Babice

A beekeeping Educational trail in Babice.

Lehrpfad für Bienenzucht in Babice.

🇵🇱 Aktywności fizycznej sprzyjają siłownie zewnętrzne zlokalizowane w każdej miejscowości tej gminy.

🇬🇧 Physical activity is encouraged by outdoor gyms located in every village in this Commune.

🇩🇪 Sportliche Betätigung wird durch Fitnessstudios im Freien gefördert, die sich in jedem Dorf der Gemeinde befinden.

Siłownia zewnętrzna i plac zabaw w Wygiełzowie. Fot. UG Babice

Outdoor gym and playground in Wygiełzów.

Fitnessstudio und Spielplatz in Wygiełzów.

Widok na Starorzecze Wisły, staw Ostrówek oraz staw Błazkowiec. Fot. Sławomir Urbaniak

View of the Vistula River old river bed, Ostrówek pond and Błazkowiec pond.

Blick auf den Weichsel-Altarm, den Ostrówek-Teich und den Błazkowiec-Teich.

Staw Błazkowiec. Fot. Robert Kowalczyk
Błazkowiec Pond.
Błazkowiec-Teich.

Relaks przy wędkę zapewnia utworzony ośrodek wędkarski w Rozkochowie na bazie stawu Ostrówek oraz Starorzecza Wisły, poszerzonego o poźwirowe wyrobisko, jak również stawy rybne Błazkowiec, łowisko w Zagórze oraz Ośrodek Rekreacyjny „Włosień”.

Tranquil fishing experiences are ensured by the fishing centre in Rozkochów established based on the Ostrówek pond and the Vistula River bed extended by a post-gravel pit, as well as the Błazkowiec fishing ponds, the fishery in Zagórze and the “Włosień” Recreation Centre.

Für Entspannung beim Angeln sorgen das Angelzentrum in Rozkochów, das auf der Grundlage des Teiches in Ostrówek und des durch eine Nachkiesung erweiterten Flussbettes der Weichsel errichtet wurde, sowie die Angelteiche in Błazkowiec, die Fischerei in Zagórze und das Erholungszentrum in Włosień.

Widok na staw Ostrówek. Fot. Bogdan Mucha
View of the Ostrówek pond.
Blick auf den Teich von Ostrówek.

Staw Ostrówek. Fot. Sławomir Urbaniak
Ostrówek Pond.
Ostrówek-Teich.

*Ośrodek Rekreacyjny
„Włosień”*

Fot. Robert Kowalczyk

*The “Włosień”
Leisure Centre*

*Das Freizeitzentrum
Włosień*

*Ośrodek Rekreacyjny
„Włosień”*

Fot. Robert Kowalczyk

*The “Włosień”
Leisure Centre*

*Das Freizeitzentrum
Włosień*

*Łowisko w Zagórze.
Fot. Robert Kowalczyk
Zagórze Fishery.
Fischerei in Zagórze.*

*Łowisko w Zagórze.
Fot. Bogdan Mucha
Zagórze Fishery.
Das Freizeitzentrum Włosień.*

*Łowisko w Zagórze. Fot. Robert Kowalczyk
Zagórze Fishery.
Fischerei in Zagórz.*

*Kompleks Rekreacyjno-Sportowy „Rybaczkówka” w Rozkochowie. Fot. Sławomir Urbaniak
Rybaczkówka” Recreational and Sports Complex in Rozkochów.
Erholungs- und Sportkomplex “Fischhaus” in Rozkochów.*

Plac zabaw na Ośrodku Rekreacyjnym „Włosień”.

Fot. UG Babice

Włosień Leisure Centre playground.

Spielplatz im Freizeitzentrum “Włosień”.

Boisko wielofunkcyjne przy Zespole Szkół w Mętkowie.

Fot. Sławomir Urbaniak

Multi-functional field at the Mętków School Complex.

Multifunktionales Feld im Schulkomplex von Mętków.

Kompleks boisk sportowych w Jankowicach.

Fot. Bogdan Mucha

Sports field complex in Jankowice.

Sportplatzkomplex in Jankowice.

Na terenie wszystkich sołectw gminy dostępne są place zabaw, boiska sportowe, a partyjkę szachów w plenerze można rozegrać na terenie Ośrodka Rekreacyjnego „Włosień”.

There are playgrounds, and sports fields in all the villages of the Commune. You can even play an outdoor chess game in the Włosień Leisure Centre.

In allen Dörfern der Gemeinde gibt es Spiel- und Sportplätze, und im Erholungszentrum “Włosień” kann man eine Partie Schach im Freien spielen.

**Ośrodek Rekreacyjny
„Włosień” – szachy
plenerowe.**

Fot. Robert Kowalczyk

**Włosień Leisure Centre
- outdoor chess.**

**Freizeitzentrum
“Włosień” - Schach
im Freien.**

**Zegar słoneczny
na terenie Ośrodka
Rekreacyjnego „Włosień”.**

Fot. Robert Kowalczyk

**Sundail at the Włosień
Leisure Centre**

**Die Sonnenuhr
im Freizeitzentrum
“Włosień”.**

Piec do wypalania wapna.

Fot. Robert Kowalczyk

Lime kiln.

Kalkbrennofen.

Na terenie gminy Babice, a dokładniej w Zagórze znaleźć można również pozostałości architektury przemysłowej, w tym piec służący do wypalania wapna.

Remnants of industrial architecture, such as the lime kiln, can also be found in the Babice area, more specifically in Zagórze.

In der Gemeinde Babice, genauer gesagt in Zagórze, findet man auch Überreste der Industriearchitektur, darunter einen Kalkofen.

Piec powstał prawdopodobnie tuż po zakończeniu II wojny światowej. Inicjatorem jego budowy oraz właścicielem całego przedsiębiorstwa wydobywającego kamień i zajmującego się jego wypalaniem był inż. Grudzień z Chrzanowa. Piec działał do końca lat 50. XX w. Urządzenie jest unikatowe w skali całej okolicy, gdyż przy małych kamieniołomach budowano najczęściej piece z kamienia, zwane „polowymi”. Ich wielki rozwój datuje się na II połowę XIX w. i ma związek ze wzrostem zapotrzebowania na wapno w silnie rozbudowującym się wówczas Krakowie. Piece takie działały jeszcze do lat 60. XX w. równolegle z istniejącymi wapiennikami typu przemysłowego jak np. Wapiennik w Płazie. Piec w Zagórze stanowi wyjątek, gdyż jest zbudowany z blach stalowych łączonych nitami. Kamień wapienny był ładowany od góry. Dowożono go specjalnymi wózkami kołowymi kolejką wąskotorową z pobliskiego kamieniołomu położonego wyżej. Pełny wózek jadąc w dół swoim ciężarem wyciągał na stalowej linii pusty wózek do góry. Na dole wózki jechały bądź nad piec, gdzie z pomostu zsypywano kamień do wnętrza pieca lub skręcały w stronę rampy, aby rzucić kamień przeznaczony do budowy.

The kiln was probably built shortly after the end of the Second World War. Eng Grudzień from Chrzanów was the initiator of its construction and the owner of the entire stone quarrying and firing company. Built in the 1930s, the kiln operated until the late 1950s. It is unique in the area, as stone ovens, known as 'field ovens', were usually built in small quarries. Its significant development dates back to the second half of the 19th century and is linked to the growing demand for lime in the rapidly expanding city of Kraków. Such kilns were still in use into the 1960s. In the 1970s, in parallel with the presence of industrial lime kilns, such as the limestone quarry in Płaza. The kiln in Zagórze is an exception, as it is made of steel sheets joined together with rivets. The limestone was loaded from above. It was transported on a narrow-gauge railway in unique cradle cars from a nearby quarry above. The full wagon moved downwards, its weight pulling the empty wagon upwards on a steel cable. At the bottom, the wagons either drove over the kiln to dump stone from the platform into the kiln, or turned towards the ramp to dump stone for construction.

Der Ofen wurde wahrscheinlich kurz nach dem Ende des Zweiten Weltkriegs gebaut. Der Initiator des Baus und Eigentümer des gesamten Kalksteinbruchs und des Kalkofenbetriebs war Ing. Grudzień aus Chrzanów. Der Ofen war bis Ende der 1950er Jahre in Betrieb. Die Einheit ist einzigartig in der Region, da Steinöfen, so genannte Feldöfen, normalerweise in kleinen Steinbrüchen gebaut wurden. Ihre große Entwicklung geht auf die zweite Hälfte des 19. Jahrhunderts zurück und steht im Zusammenhang mit einer steigenden Nachfrage nach Kalk in der damals stark expandierenden Stadt Krakau. Diese Öfen wurden bis in die 1960er Jahre neben den bereits bestehenden industriellen Kalköfen wie dem Wapiennik in Płaza betrieben. Der Ofen in Zagórze stellt eine Ausnahme dar, da er aus Stahlblechen besteht, die durch Nietchen verbunden sind. Der Kalkstein wurde von oben verladen. Er wurde in speziellen Wiegenwagen mit der Schmalspurbahn aus dem nahe gelegenen Steinbruch oben angeliefert. Ein voller Wagen, der mit seinem Gewicht bergab fuhr, zog einen leeren Wagen an einem Stahlseil nach oben. Unten angekommen, fuhren die Wagen entweder über den Ofen, wo der Stein von der Plattform in das Innere des Ofens gekippt wurde, oder sie drehten sich in Richtung Rampe, um den für den Bau bestimmten Stein abzuladen.

Praca odbywała się ręcznie – przy użyciu łomów, kilofów, młotów i łopat. W piecu kamień przekładano węglem lub koksem i wypalano na wapno. W strefie wypału temperatura dochodziła do ok. 1200°C.

Gotowy produkt wydobywano gracami przez otwór umieszczony w dole pieca w kamiennej podmurówce. Obecnie jest on pod poziomem gruntu. Widoczny dzisiaj otwór, to jeden z dwóch tzw. otworów rewizyjnych służących do sprawdzania procesu wypalania. W środku obiekt wyłożony jest cegłą krzemionkową (ogniotrwałą). W górnej części był wyposażony w komin (wysoki na ok. 5 m) do odprowadzania spalin, jednak uległ on zniszczeniu. Z pieca pozyskiwano wapno w bryłach, które nie było od razu gotowe do użycia w celach budowlanych. Trzeba je było jeszcze ugasić (zlasować), czyli zalać wodą w specjalnym drewnianym pojemniku, a następnie spuścić do dołu w ziemi, który stawał się dla niego zbiornikiem¹.

The work was done by hand - with crowbars, pickaxes, hammers and shovels. The stone was interleaved with coal or coke in the kiln and baked into lime. In the firing zone, the temperature reached approx. 1200°C.

Larries extracted the finished product through a hole placed in the bottom of the kiln in a stone foundation. It is currently underground. The hole seen today is one of two so-called inspection holes used to check the firing process. Silica (refractory) bricks line the inside of the building. At the top, it was fitted with a chimney (approx. 5 m) for flue gas extraction, but it has deteriorated. The kiln produced lumps of lime that were not immediately suitable for building. They still had to be extinguished (sluiced), i.e. flooded with water in a special wooden container and then drained into a pit in the ground, which became a reservoir for it.¹

Die Arbeiten wurden von Hand ausgeführt - mit Brechstangen, Spitzhacken, Hämmern und Schaufeln. Im Ofen wurde das Gestein mit Kohle oder Koks vermengt und zu Kalk gebrannt. In der Brennzone erreichte die Temperatur etwa 1200°C.

Das fertige Produkt wurde mit Harken durch ein Loch im Boden des Ofens im Steinfundament ausgegraben. Heute befindet es sich unter dem Bodenniveau. Bei dem heute sichtbaren Loch handelt es sich um eines von zwei so genannten Inspektionslöchern, die zur Kontrolle des Brennvorgangs dienten. Im Inneren ist das Bauwerk mit Siliziumdioxid (feuerfesten) Steinen ausgekleidet. Oben war er mit einem Schornstein (ca. 5 m hoch) für die Ableitung der Rauchgase ausgestattet, der jedoch zerstört ist. Der Brennofen lieferte Kalk in Klumpen, der nicht sofort für Bauzwecke verwendet werden konnte. Er musste noch gelöscht werden, d. h. er wurde in einem speziellen Holzbehälter mit Wasser übergossen und dann in eine Grube im Boden abgelassen, die als Reservoir für den Kalk diente¹.

¹ Opracował: Stanisław Garlicki / Compiled by: Stanislaw Garlicki / Zusammengestellt von: Stanislaw Garlicki

PRZYRODA

NATURE / NATUR

*Tereny Obszaru Natura 2000
Dolina Dolnej Skawy.*

Fot. Bogdan Mucha

*Areas of the Lower Skawa
Valley Natura 2000 site.*

*Gebiete des Natura
2000-Gebiets*

Unteres Skawa-Tal.

W obrębie gminy Babice wyróżniamy cenne przyrodniczo obszary **Rudniańskiego Parku Krajobrazowego, Tenczyńskiego Parku Krajobrazowego**, będące fragmentem Jurajskich Parków Krajobrazowych i **Obszar Natury 2000 Dolina Dolnej Skawy**.

Ze względu na wyjątkowe walory przyrodnicze na terenie gminy zostały utworzone dwa **rezerwaty przyrody: Lipowiec i Bukowica**. Zostały one ustanowione w celu zachowania naturalnego fragmentu buczyny karpackiej.

Within the Babice Commune, we can distinguish the naturally valuable areas of the **Rudniański Landscape Park, and the Tenczyński Landscape Park**, which are fragments of the Jurassic Landscape Parks and the **Natura 2000 Area of the Lower Skawa Valley**.

The Commune has established two **nature reserves because of their exceptional natural values: Lipowiec and Bukowica**. They were created to preserve a natural fragment of the Carpathian beech forest.

Auf dem Gebiet der Gemeinde Babice befinden sich die natürlich wertvollen Gebiete **des Rudniański-Landschaftsparks, des Tenczyński-Landschaftsparks**, der ein Fragment des Jurassic Landscape Parks ist, und **des Natura 2000-Gebiets des Unteren Skawa-Tals**.

Aufgrund der außergewöhnlichen Naturwerte wurden auf dem Gebiet der Gemeinde zwei **Naturschutzgebiete eingerichtet: Lipowiec und Bukowica**. Sie wurden eingerichtet, um ein natürliches Fragment des Karpaten-Buchengewaldes zu erhalten.

Rezerwat Bukowica.

Fot. Robert Matyskiel

Bukowica Nature Reserve.

Naturschutzgebiet Bukowica.

Rezerwat Bukowica jest krajobrazowo - leśnym rezerwatem przyrody, położonym na terenie Nadleśnictwa Chrzanów w gminie Babice, w granicach Tenczyńskiego Parku Krajobrazowego. Objęta ochroną Bukowica (361 m n. p. m.) stanowi fragment Garbu Tenczyńskiego. Rezerwat o powierzchni 22,76 ha ustanowiono w 1987 r. w celu ochrony naturalnej buczyny karpackiej oraz mającej kilkanaście metrów długości wychodni wapienia triasowego. Znajdują się tutaj nieczynne kamieniołomy oraz malownicze głazowisko. W terenie wyraźnie widoczna jest granica pomiędzy buczyną, a otaczającym rezerwat borem sosnowym.

Bukowica Nature Reserve is a landscape and forest nature reserve located in the Chrzanów Forest District, in the Commune of Babice, within the Tenczyński Landscape Park. The protected Bukowica (361 m) is part of the Tenczyński ridge. The 22.76-hectare reserve was established in 1987 to protect a natural Carpathian beech forest and a several-metre-long outcrop of Triassic limestone. There are disused quarries and a picturesque bouldering area. The boundary between the beech forest and the pine forest surrounding the reserve is clearly visible in the field.

Das Naturschutzgebiet Bukowica ist ein Landschafts- und Waldnaturschutzgebiet im Forstbezirk Chrzanów in der Gemeinde Babice, innerhalb der Grenzen des Tenczyński-Landschaftsparks gelegen. Die geschützte Bukowica (361 m über dem Meeresspiegel) ist ein Fragment des Tenczyński-Buckels. Das Reservat mit einer Fläche von 22,76 Hektar wurde 1987 eingerichtet, um den natürlichen Buchenwald der Karpaten und die mehrere Meter langen Kalksteinfelsen aus der Trias zu schützen. Es gibt stillgelegte Steinbrüche und ein malerisches Geröllfeld. Die Grenze zwischen dem Buchenwald und dem Kiefernwald, der das Reservat umgibt, ist im Gelände deutlich zu erkennen.

Widok na Bukowicę.
Fot. Robert Kowalczyk
View of Bukovica.
Blick auf Bukovica.

Rezerwat Bukowica.
Fot. z arch. SSB IMPULS
Bukowica Nature Reserve.
Naturschutzgebiet Bukowica.

Atrakcją rezerwatu jest mająca długość kilkunastu metrów wychodnia - ściana skalna z triasowych wapieni.

Wychodnia skalna.

Fot. Robert Kowalczyk

Rock outcrop.

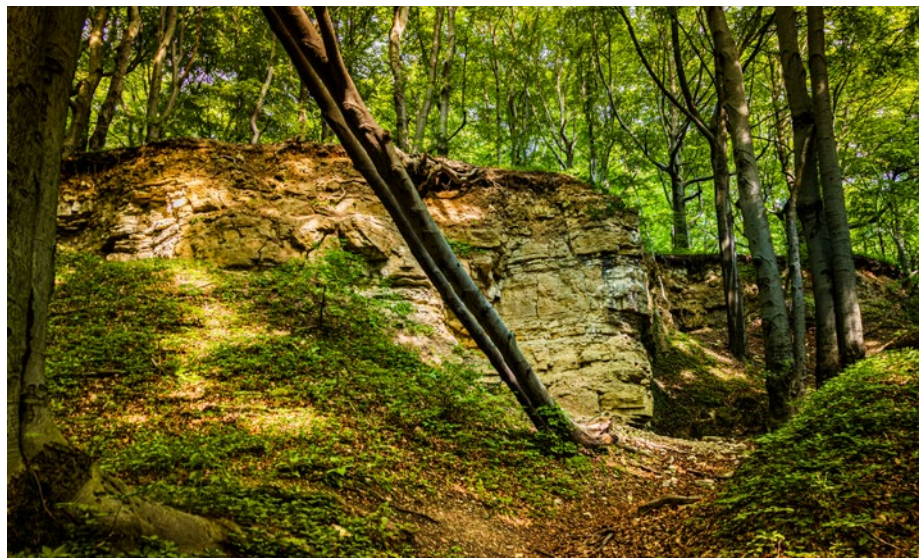
Felsvorsprung.

The main attraction of the reserve is an outcrop several metres long - a wall of Triassic limestone.

Eine Attraktion des Reservats ist ein mehrere Meter langer Felsvorsprung - eine Felswand aus triassischen Kalksteinen.

Wychodnia skalna.

Fot. Robert Matyskiel

Rock outcrop.

Felsvorsprung.

W wychodniach skalnych zobaczyć można liczne otwory niewielkich jaskiń. Drzewostany bukowe osiągają tu ponad 170 lat i ponad 31 m wysokości. W rezerwacie występują również jawory, modrzewie i sosny w wieku ok. 100 lat. W rezerwacie Bukowica potwierdzono istnienie 171 gatunków roślin naczyniowych, z których - 13 gatunków objętych jest całkowitą ochroną, w tym 6 gatunków storczyków. Można tu znaleźć takie rośliny chronione, jak: lilia złotogłów, kruszczyk szerokolistny, widłak jałowcowaty, śnieżyczka przebiśnieg, gnieźnik leśny.

Numerous openings of small caves can be seen in the rocky outcrops. The beech trees here are over 170 years old and over 31m high. The reserve also contains sycamore, larch and pine trees approx. 100 years old. One hundred seventy-one species of vascular plants have been identified in the Bukowica Reserve, 13 of which are under complete protection, including six orchid species. Protected plants such as the lily of the valley, the broad-leaved cricket, the juniper fork, the snowdrop and the woodruff can be found here.

In den Felsen sind zahlreiche kleine Höhlenöffnungen zu sehen. Die Buchenbestände hier sind mehr als 170 Jahre alt und mehr als 31 m hoch. Auch etwa 100 Jahre alte Platanen, Lärchen und Kiefern kommen in dem Reservat vor. Im Reservat Bukowica wurden 171 Arten von Gefäßpflanzen nachgewiesen, von denen 13 Arten unter vollständigem Schutz stehen, darunter 6 Orchideenarten. Geschützte Pflanzen wie die Goldhähnchen-Lilie, der Breitblättrige Storchnabel, die Wacholdergabel, das Schneeglöckchen und der Waldschnäpper sind hier zu finden.

Lilia złotogłów.
Fot. Mieczysław Bolek
Golden-headed lily.
Goldköpfige Lilie.

Do ciekawostek przyrodniczych w tym rezerwacie można zaliczyć rzadko spotykane kwitnące okazy bluszczu pospolitego, które wspinają się na wysokość 5 - 10 m. Buczyzna na Bukowicy posiada również dość bogatą florę mchów i wątrobowców.

Natural curiosities in this reserve include rare flowering specimens of the common ivy, which grow to a height of 5-10 m. The beech forest on Bukowica also has a rather rich flora of mosses and liverworts.

Zu den natürlichen Kuriositäten in diesem Reservat gehören seltene blühende Exemplare des Gemeinen Efeus, die bis zu einer Höhe von 5 - 10 m klettern. Der Buchenwald auf der Bukowica hat auch eine ziemlich reiche Flora von Moosen und Leberblümchen.

Bluszcz pospolity. Fot. Robert Matyskiel
Common ivy.
Gewöhnlicher Efeu.

Źródełko w rezerwacie Bukowica.

Fot. Robert Kowalczyk

A spring in the Bukowica Nature Reserve.

Quelle im Naturschutzgebiet Bukowica.

Rzeźba przy źródle w rezerwacie Bukowica.

Fot. Robert Kowalczyk

Sculpture by the spring in the Bukowica Nature Reserve.

Skulptur an der Quelle im Naturschutzgebiet Bukowica.

Rezerwat Lipowiec - o powierzchni 10,80 ha, powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 25 listopada 1959 r. w celu zachowania naturalnego fragmentu buczyny karpackiej rosnącej na Garbie Tenczyńskim Wyżyny Krakowskiej. Na jego terenie znajdują się doskonale zachowane ruiny zamku Lipowiec. Jednym z najcenniejszych przedstawicieli flory rezerwatu Lipowiec jest kruszczyk drobnolistny zagrożony wyginięciem. W okresie międzywojennym, w 1926 r. profesor Pawłowski odkrył tutaj stanowisko tego bardzo rzadkiego gatunku storczyka. Rezerwat Lipowiec był pierwszym i przez długi okres jedynym znanym stanowiskiem tej rośliny w naszym kraju. Dla ochrony tej rośliny już w 1933 r. utworzono obszar chroniony, a w 1959 r. na wzgórzu lipowieckim utworzono rezerwat. Południową stronę wzgórza rezerwatu porastają buczyny ciepłolubne, a północną buczyny karpackie.

🇬🇧 **Lipowiec Nature Reserve** - with an area of 10.80 ha, was established by order of the Minister of Forestry and Timber Industry on 25 November 1959 to preserve a natural fragment of the Carpathian beech forest growing on the Tenczyński Ridge of the Kraków Upland. It is home to the perfectly preserved ruins of the Lipowiec Castle. The endangered small-leaved helleborine is one of the most valuable flora species in Lipowiec. In the inter-war period, in 1926, Professor Pawłowski discovered the site of this scarce orchid species here. The Lipowiec Reserve was the first and, for a long time, the only known site of this plant in Poland. In 1933 a reserve was established to protect the plant, and in 1959 a natural reserve was established on Lipowiec Hill. The southern slope of the reserve is covered with thermophilous beech trees and the northern slope with Carpathian beech trees.

🇩🇪 **Naturschutzgebiet Lipowiec** - mit einer Fläche von 10,80 Hektar, eingerichtet durch eine Verordnung des Ministers für Forst- und Holzwirtschaft vom 25. November 1959, um ein natürliches Fragment des Karpatenbuchenwaldes zu erhalten, der auf dem Tenczyński-Kamm der Krakauer Hochebene wächst. In seinem Bereich befinden sich die perfekt erhaltenen Ruinen der Burg Lipowiec. Einer der wertvollsten Vertreter der Flora des Lipowiec-Reservats ist die vom Aussterben bedrohte Kleinblättrige Grille. In der Zwischenkriegszeit, im Jahr 1926, entdeckte Professor Pawłowski hier ein Vorkommen dieser sehr seltenen Orchideenart. Das Lipowiec-Reservat war der erste und lange Zeit der einzige bekannte Standort dieser Pflanze in unserem Land. Zum Schutz dieser Pflanze wurde bereits 1933 ein Schutzgebiet eingerichtet, und 1959 wurde auf dem Lipowiec-Hügel ein Reservat geschaffen. Die Südseite des Hügels des Reservats ist mit thermophilen Buchenwäldern und die Nordseite mit Karpatenbuchenwäldern bewachsen.

Kruszczyk drobnolistny-storczyk. Fot. Mieczysław Bolek
Small-leaved orchid.
Kleinblättriges Knabenkraut.

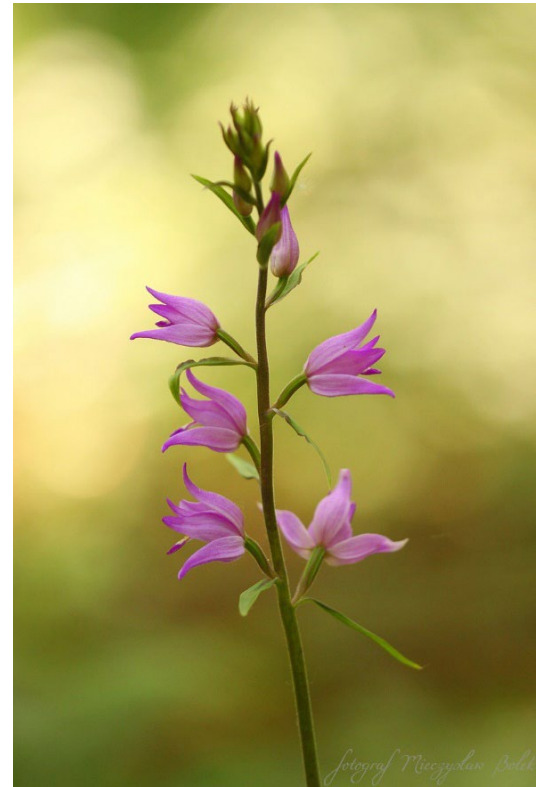
Rezerwat Lipowiec. Fot. Robert Matyskiel
Lipowiec Nature Reserve.
Naturschutzgebiet Lipowiec.

Lasy bukowe występujące w rezerwacie przyrody Lipowiec, przez mieszkańców gminy nazywane Czarnym Lasem, liczą od 120 do 160 lat. Występują tu również takie gatunki drzew, jak: sosna, grab i bez czarny, a w runie aż 24 chronione gatunki roślin naczyniowych oraz 11 gatunków mchów. W rezerwacie występują populacje gatunków zwierząt chronionych, co najmniej 36 gatunków.

The beech forests in the Lipowiec Nature Reserve, called the Black Forest by the locals, are between 120 and 160 years old. There are also tree species such as pine, hornbeam and hawthorn, and as many as 24 protected vascular plant species and 11 moss species in the undergrowth. There are at least 36 protected animal species in the reserve.

Buławik czerwony – storczyk.
 Fot. Mieczysław Bolek
Red grenadier - orchid.
Roter Grenadier - Orchidee.

Die Buchenwälder im Naturschutzgebiet Lipowiec, das von den Einheimischen Schwarzwald genannt wird, sind zwischen 120 und 160 Jahre alt. Auch Baumarten wie Kiefer, Hainbuche und Holunder sind hier zu finden, während im Unterholz bis zu 24 geschützte Gefäßpflanzenarten und 11 Moosarten zu finden sind. Im Reservat gibt es Populationen von geschützten Tierarten, mindestens 36 Arten.

Rezerwat i zamek Lipowiec. Fot. Bogdan Mucha
Lipowiec Nature Reserve and Castle.
Naturschutzgebiet und Schloss Lipowiec.

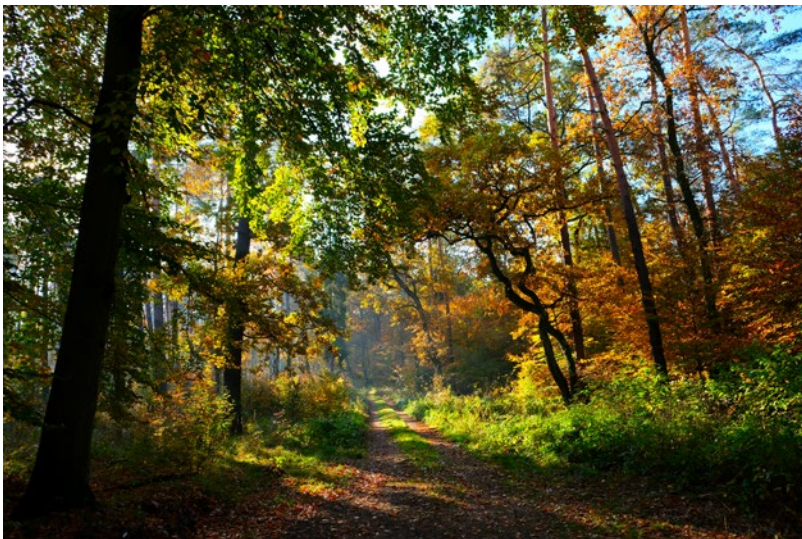
W rezerwacie Lipowiec występują m.in.: nerecznica szerokolistna, żywiec gruczołowaty, przetacznik ożankowy, wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, lilia złotogłów, orlik pospolity, żywiec cebulkowy, pajęcznica gałęzista, czerniec gronkowy, miodownik melisowaty, obuwik pospolity, żłobik koralowy, buławnik czerwony, buławnik mieczolistny i buławnik wielkokwiatowy.

The Lipowiec Nature Reserve is home to, among others, broad-leaved woodruff, glandular liverwort, bulbous cranesbill, wolfsbane, common ivy, golden lily, common columbine, bulbous liverwort, branch arachnid, brome, melisolate honeysuckle, common lady's slipper, coral lily, red grenadier, sword-leaved grenadier and large-flowered grenadier.

Im Lipowiec-Reservat kommen unter anderem folgende Arten vor: Breitblättriger Rötél, Drüsiges Lebermoos, Zwiebeliger Storchschnabel, Eisenhut, Gewöhnlicher Efeu, Goldruten-Lilie, Gewöhnliche Akelei, Zwiebeliges Lebermoos, Zweigspinnkraut, Geißblatt, Gewöhnlicher Frauenschuh, Korallenlilie, Roter Grenadier, Schwertblättriger Grenadier und Großblütiger Grenadier.

Las Mętkowski. Fot. Robert Matyskiel
Mętków Forest.
Mętkowski-Wald.

Zawilce Lasu Mętkowskiego.
Fot. Robert Matyskiel
Anemones of the Mętków Forest.
Anemonen des Mętkowska-Waldes.

Lasy stanowią naturalne bogactwo gminy Babice. Zajmują ok. 40% jej powierzchni i stanowią doskonałe miejsce do wspólnych spacerów, grzybobrania czy relaksu na łonie natury.

Forests are the natural wealth of the Babice Commune. They occupy approx. 40% of its surface area and are a great place for communal walks, mushroom picking or relaxing in nature.

Die Wälder sind der natürliche Reichtum der Gemeinde Babice. Sie nehmen ca. 40 % seiner Fläche ein und sind ein hervorragender Ort für gemeinsame Spaziergänge, zum Pilzesammeln oder zum Entspannen in der Natur.

Las Mętkowski, to ciekawe przyrodniczo miejsce, charakteryzujące się wyjątkowością, bajecznością i tajemniczością ekosystemu, położone poniżej Garbu Tenczyńskiego w kierunku zlewni Wisły. Pasma leśne na glebach lessowych i piaskach rzeczno-lodowcowych, mało doceniane i poznane przez mieszkańców gminy, jest miejscem wycieczek pieszych i rowerowych, głównie wzdłuż drogi prowadzącej z Mętkowa do Babice.

Powierzchnia leśna zalesiona i niezalesiona z gruntami pod uprawę i łąkami zajmuje 1911 hektarów. Stanowi to 35% obszaru gminy. Dominują tu siedliska borowe z przewagą gatunków iglastych - 71%, reszta to lasy liściaste. Udział gatunków lasotwórczych kształtuje się następująco: sosna - 74%, brzoza - 15%, buk - 5%, dąb - 2,5%, olsza - 2,5%, klon, wiąz, lipa, jesion, grab, akacja, osika, topola, wierzba to ok. 1%.

Dominującym typem siedliskowym są tu bór mieszany świeży i las świeży. Występują tu również miejsca z borem wilgotnym i las łąkowy. Las łąkowy w przeładzie z olchą i dębem otacza ciekły wodny, takie jak: Płaziankę, Zimną Wódkę, Zimną Wodę, Pastrug, Chechło. W runie leśnym występuje mieczyk dachówkowaty, bluszcz kurdybanek, zawilec gajowy, konwalia majowa, borówka czernica, goryczka wąskolistna, wawrzynek wilczełyko, gajowiec żółty.

Mętków Forest is a fascinating natural site characterised by its unique, magnificent and mysterious ecosystem, located below the Tenczyński hill towards the Vistula catchment area. The forest area, little appreciated and known by the municipality's inhabitants, located on the sands of the loess and fluvial ice age, is a hiking and cycling destination, especially along the road from Mętków to Babice.

The forested and non-forested area, including arable land and grassland, is 1,911 hectares. This represents 35% of the Commune. The dominant habitats here are pine forests, accounting for 71% of the area, with the remaining part consisting of deciduous forests. The proportion of forest-forming species is as follows: pine - 74%, birch - 15%, beech - 5%, oak - 2.5%, alder - 2.5%, maple, elm, linden, ash, hornbeam, acacia, aspen, poplar, willow are about 1%.

The dominant habitat types are fresh mixed coniferous forests and fresh deciduous forests. There are also areas of wet woodland and riparian forest. A riparian forest, mainly alder and oak, surrounds watercourses such as Płazianka, Zimna Wódka, Zimna Woda, Pastrug, and Chechło. The undergrowth is home to gladiolus palustris, whortleberry ivy, wood anemone, lily of the valley, blueberry, gentian, wolfsbane and yellow warbler.

Der **Mętkowski-Wald** ist ein interessanter Naturraum, der sich durch die Einzigartigkeit, die Fabelhaftigkeit und die Rätselhaftigkeit seines Ökosystems auszeichnet und unterhalb des Tenczyński-Buckels in Richtung des Weichsel-Einzugsgebiets liegt. Das von den Einwohnern der Gemeinde wenig geschätzte und bekannte Waldgebiet auf Lößböden und fluvial-glazialen Sanden ist ein Ort für Wanderungen und Radtouren, vor allem entlang der Straße, die von Mętkowo nach Babice führt.

Die bewaldete und unbewaldete Fläche mit Anbauflächen und Wiesen beträgt 1.911 Hektar. Das sind 35 % der Fläche der Gemeinde. Mit 71 % dominieren hier boreale Lebensräume mit Nadelbäumen, der Rest sind Laubwälder. Der Anteil der waldbildenden Arten ist wie folgt: Kiefer - 74%, Birke - 15%, Buche - 5%, Eiche - 2,5%, Erle - 2,5%, Ahorn, Ulme, Linde, Esche, Hainbuche, Akazie, Espe, Pappel, Weide sind ca. 1 %.

Die hier vorherrschenden Lebensraumtypen sind frischer Nadelmischwald und frischer Wald. Auch Standorte mit feuchten Wäldern und Auwäldern sind vorhanden. Ein überwiegend aus Erlen und Eichen bestehender Auwald umgibt Wasserläufe wie die Płazianka, Zimna Wódka, Zimna Woda, Pastrug und Chechło. Im Unterholz wachsen Gladiolus palustris, Efeuwurzel, Buschwindröschen, Maiglöckchen, Heidelbeere, Enzian, Eisenhut und Gelbspötter.

Szare Bagno.
Fot. Robert Matyskiel

Grey Marsh.
Grauer Sumpf.

Szare Bagno - rzadko odwiedzany las gminy Babice, trudno dostępny, „przeorany” licznymi potokami, ciekami, rowami. Liczne spiętrzenia wody tamami bobrowymi, bagna, grzęzawiska, trzęsawiska, zapadliska czynią ten teren trudno dostępny dla grzybiarzy, mieszkańców gminy i turystów. Występują tu dwa typy lasu: wilgotny i łągowy. Są to bardzo żyzne siedliska na glebach brunatnych, torfowych, madach. Często zalewane i podtapiane. W obu typach lasu dominują dąb szypułkowy, olsza czarna, wiąz, jesion, lipa, czeremcha i brzoza.

Grey Marsh - a seldom visited forest in the Babice commune. Difficult to access, it is “ploughed” by numerous streams, watercourses and ditches. Numerous beaver dams, marshes, bogs, swamps and sinkholes make the area challenging for mushroom pickers, locals and tourists to access. There are two types of forest here: wet and riparian. These are very fertile habitats on brown soils, peat soils, and mudflats. It is frequently flooded and waterlogged. Both forest types are dominated by oak, black alder, elm, ash, lime, cherry and birch.

Szare Bagno - ein selten besuchter Wald in der Gemeinde Babice, schwer zugänglich, “durchflügt” von zahlreichen Bächen, Wasserläufen, Gräben. Zahlreiche Biberdämme, Sümpfe, Moore, Sümpfe, Dolinen erschweren den Zugang zu diesem Gebiet für Pilzsammler, Einwohner der Gemeinde und Touristen. Es gibt hier zwei Arten von Wäldern: Feuchtwälder und Uferwälder. Es handelt sich um sehr fruchtbare Lebensräume auf braunen Böden, Torfböden und Schlammböden. Sie werden oft überschwemmt und stehen unter Wasser. Beide Waldtypen werden von Stieleiche, Schwarzerle, Ulme, Esche, Linde, Kirsche und Birke dominiert.

*Tamy bobrowe
w okolicy Szarego Bagna.
Fot. Robert Matyskiel*

*Beaver dams
in the Grey Marsh area.*

*Biberdämme im Gebiet
des Grey Marsh.*

*Łany turzyc w rejonie
Szarego Bagna.*

Fot. Robert Matyskiel

*Sedge meadows
in the Grey Marsh area.*

*Seggenriede im Grauen
Sumpfbgebiet.*

Osetne. Fot. Robert Matyskiel

Thistle.

Osetne.

Ciekawymi, a nieodkrytymi miejscami na wspólne wędrówki są zapadliska pokopalniane, torfowiska, obszary źródliskowe na granicy Szarego Bagna i rejonów Przyborowe, **Osetne, Spyrowe, Grabina, Zakarczenica, Stawy Mętków**. Porośnięte tatarakiem, pałą szerokolistną, sitowiem, skrzypem olbrzymim, bobrkiem trójlistkowym, kmięcią błotną, grążelem żółtym. Tamy bobrowe, często ulokowane w tych miejscach i na ciekach wodnych zasilających je, dodatkowo spiętrzają wodę czyniąc teren mało dostępnym. Powstają tu nowe siedliska dla rzadkich ptaków jak wodnik, kropiatka, bąk (PCK), sieweczka rzeczna, kokoszka wodna, bekas kszyc, żuraw.

Zapadlisko nad Płazianką, Zakarczenica.

Fot. Robert Matyskiel

Hollow near Płazianka, Zakarczenica.

Absackung in Płazianka, Zakarczenica.

Interesting and unfamiliar places for joint hikes include post-mining sinkholes, peat bogs, spring areas on the border of the Gray Marsh and areas of the **Przyborowe, Osetne, Spyrowe, Grabina, Zakarczenica and Mętków ponds**. Overgrown with calamus, broad-leaved cudweed, bulrush, giant horsetail, three-leaved bean, marsh duff, yellow watercress. Beaver dams, which make the area inaccessible, are often found in these areas and on the watercourses that feed them. New habitats are being created for rare birds such as the water rail, dotterel, bittern (PCK), river plover, water cockatoo, snipe and crane.

Interessante, aber unentdeckte Orte für gemeinsame Spaziergänge sind Bergbaufolgelandschaften, Torfmoore, Quellgebiete am Rande des Szare Bagna und die Gebiete Przyborowe, **Osetne, Spyrowe, Grabina, Zakarczenica, Mętków Teiche**. Bewachsen mit Kalmus, Breitblättrigem Keulenmoos, Rohrkolben, Riesenschachtelhalm, Dreiblättriger Bohne, Sumpfmoo, Gelber Brunnenkresse. Biberdämme, die sich häufig an diesen Stellen und an den sie speisenden Wasserläufen befinden, stauen das Wasser weiter auf und machen das Gebiet unzugänglich. Hier entstehen neue Lebensräume für seltene Vögel wie den Seggenrohrsänger, das Tüpfelsumpfhuhn, die Rohrdommel (PCK), den Flussregenpfeifer, den Wasserkakadu, die Bekassine und den Kranich.

Tereny Obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Skawy.

Fot. Sławomir Urbaniak

Areas of the Lower Skawa Valley Natura 2000 site.

Gebiete des Natura 2000-Gebiets Unteres Skawa-Tal.

Atrakcyjnym ornitologicznie terenem gminy Babice są stawy rybne i jeziora między Rozkochowem i Jankowicami oraz starorzecze Wisły. To obszar częściowo włączony do **Obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Skawy**. Występuje tu co najmniej 17 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Dolina jest jedną z najważniejszych w Polsce ostoi ślepowrona (PCK) i bączka (PCK). Teren ten ma również duże lokalne znaczenie dla lęgowej rybitwy białowąsej (PCK) i rzecznej, których lęgi są bardzo nieregularne. Występują tu znaczące w skali Polski populacje lęgowe takich ptaków, jak np.: gęś gęgawa, sieweczka rzeczna, mewy białogłowa. Staw Błaszkwieć w Rozkochowie to miejsce bytowania kaczek: krzyżówki, płasconosej, głowienki, cyranki, cyraneczki, czernicy. To miejsce żerowania czapli białej i siwej. Jeziora: Długie, Okrągłe, Staw Ostrówek - są miejscem lęgowym miewy śmieszki, rybitwy rzecznej, łabędzia niemego².

An ornithologically attractive area in the Commune of Babice is the fishponds and lakes between Rozkochów and Jankowice, as well as the old Vistula riverbed. This area is partly included in the **Lower Skawa Valley Natura 2000 Area**. At least 17 species of Annex I of the Birds Directive and seven species of the Polska Czerwona Księga (Polish Red Data Book) (PCK) are found here. The valley is one of Poland's most important refuges for the blind wren (PCK) and the bittern (PCK). The area is also of great local importance for breeding Caspian terns (PCK) and river terns, whose breeding is very irregular. There are significant breeding populations of birds such as the greylag goose, river plover and white-headed gull. The Błaszkwieć Pond in Rozkochów is a mallard, pintail, common pochard, wood duck, teal and tufted duck habitat. This is a feeding ground for white and grey herons. Długie, Okrągłe and Ostrówek Lakes - breeding grounds for black-headed gulls, common terns and mute swans.²

Ein ornithologisch attraktives Gebiet in der Gemeinde Babice sind die Fischteiche und Seen zwischen Rozkochów und Jankowice sowie der Weichsel-Altarmsee. Dieses Gebiet gehört teilweise zum **Natura-2000-Gebiet Unteres Skawa-Tal**. Mindestens 17 Vogelarten aus Anhang I der Vogelschutzrichtlinie und 7 Arten aus dem polnischen Roten Buch (PCK) kommen hier vor. Das Tal ist eines der wichtigsten Refugien für den Zaunkönig (PCK) und die Rohrdommel (PCK) in Polen. Das Gebiet ist auch von großer lokaler Bedeutung für die brütende Flussseseschwalbe (PCK) und die Flussseseschwalbe, deren Brutpopulationen sehr unregelmäßig sind. Es gibt landesweit bedeutende Brutpopulationen von Vögeln wie Graugans, Flussregenpfeifer und Weißkopfmöwe. Der Błaszkwieć-Teich in Rozkochów ist Lebensraum für Storkente, Tafelente, Schnabeltiere, Barbastelle, Krickente und Reiherente. Er ist ein Futterplatz für weiße und graue Reiher. Die Seen Długie, Okrągłe und der Teich Ostrówek sind Brutgebiete für Lachmöwe, Flussseseschwalbe und Höckerschwan².

Rybitwa. Fot. Marek Tęczar
Tern.
Seeschwalbe.

Remiz. Fot. Marek Tęczar
Penduline tit.
Remis.

Żurawie. Fot. Marek Tęczar
Cranes.
Kranichvogel

Czapla siwa.
Fot. Robert Matyskiel
Grey Heron.
Graureiher.

Ślepowron.
Fot. Marek Tęczar
Night-Heron.
Raubvogel.

Łabędź niemy.
Fot. Robert Matyskiel
Mute swan.
Höckerschwan.

Bielik. Fot. Marek Tęczar
White-tailed eagle.
Seeadler.

Od kilku lat na terenie naszej gminy zauważyć można bielika. Ten królewski ptak z rodziny jastrzębiowatych buduje gniazda i zamieszkuje w naszej gminnej części Tenczyńskiego Parku Krajobrazowego na terenie Lasu Mętkowskiego.

A white-tailed eagle has been sighted in our community for several years. This royal bird of the falcon family nests and broods in our communal part of the Tenczyński Landscape Park in the Mętkowski Forest.

Der Seeadler wird seit einigen Jahren in unserer Gemeinde gesichtet. Dieser königliche Vogel aus der Familie der Habichte baut Nester und brütet in unserem kommunalen Teil des Tenczyński-Landschaftsparks im Mętkowski-Wald.

KULTURA I ZABYTKI

CULTURE AND MONUMENTS/ KULTUR UND DENKMÄLER

Fot. Katarzyna Wiócher

Gmina Babice to również zagłębie imprez kulturalnych powiatu chrzanowskiego, realizowanych m.in. na terenie zamku Lipowiec oraz skansenu w Wygiełzowie, skierowanych do szerokiej rzeszy odbiorców. Jednymi z największych imprez plenerowych jest „**Ziemniaczysko**” organizowane przez LGD „Partnerstwo na Jurze” w pierwszą niedzielę września oraz **Festiwal ETNOmania** organizowany przez Fundację Od Kultury. Pierwsza impreza stanowi festiwal kultury, tradycji, smaków, rzemiosła i zasobów Małopolski Zachodniej pod marką produktu turystycznego „Chrzanolandia”.

The Commune of Babice is also the centre of cultural events in Chrzanów County, such as those held in Lipowiec Castle and the Wygiełzów Open Air Museum, which are aimed at a broad audience. Among the largest outdoor events are the “**Ziemniaczysko**” organised by the “Partnerstwo na Jurze” Local Action Group (LAG) on the first Sunday in September and the **ETNOmania festival** organised by the Od Kultury Foundation. The first event is a celebration of the culture, traditions, flavours, crafts and resources of Western Małopolska under the “Chrzanolandia” tourism product brand.

Die Gemeinde Babice ist auch ein Zentrum kultureller Veranstaltungen im Kreis Chrzanów, die u.a. auf dem Gelände des Schlosses Lipowiec und im Freilichtmuseum in Wygiełzów stattfinden und sich an ein breites Publikum richten. Eine der größten Freiluftveranstaltungen ist “**Ziemniaczysko**”, die von der LAG “Partnerstwo na Jurze” am ersten Sonntag im September organisiert wird, sowie das **ETNOmania-Festival**, das von der Stiftung Od Kultury veranstaltet wird. Bei der ersten Veranstaltung handelt es sich um ein Festival der Kultur, der Traditionen, des Geschmacks, des Handwerks und der Ressourcen Westkleinpolens unter der touristischen Produktmarke “Chrzanolandia”.

Tradycją tego wydarzenia jest degustacja **ziemniaków po cabańsku**, na terenie gminy Babice nazywanych **prażonymi**, przygotowywanymi przez lokalne koła gospodyń wiejskich. Imprezie towarzyszą również występy znanych kabaretów i zespołów muzycznych.

The tradition of this event is the tasting of “**ziemniaki po cabańsku**” (potatoes a la Cabańska), which are called “**prażone**” (roasted) in the Babice Commune. These are prepared by local Farmer’s Wives Associations. The event also features performances by well-known cabaret and music groups.

Die Tradition dieser Veranstaltung ist die Verkostung von **Kartoffeln nach Cabaña**, in der Gemeinde Babice **Bratkartoffeln** genannt, die von den örtlichen ländlichen Hausfrauenvereinen zubereitet werden. Die Veranstaltung wird außerdem von Auftritten bekannter Kabarett- und Musikgruppen begleitet.

Ziemniaczysko.
Fot. z arch. Muzeum
Małopolski Zachodniej
w Wygietzowie
Potato fest.
Kartoffelfest.

Prażone.
Fot. z arch. Lokalna Grupa
Działania „Partnerstwo
na Jurze”
Roasted Potatoes.
Gebraten.

Ziemniaczysko.
 Fot. z arch. Lokalna Grupa
 Działania „Partnerstwo
 na Jurze”
Potato fest.
Kartoffelfest.

Ziemniaczysko.
 Fot. z arch. Lokalna Grupa
 Działania „Partnerstwo
 na Jurze”
Potato fest.
Kartoffelfest.

Festiwal ETNOmania.
Fot. Katarzyna Pracuch

ETNOmania Festival.

ETNOmania-Festival.

Festiwal ETNOmania to liczne warsztaty, targi, koncerty, pokaz mody, etnoinstalacje i prezentacje, Strefa dla dzieci, Strefa Smaku i Relaksu oraz wiele innych atrakcji.

ETNOmania to miejsce i czas, gdzie spotykają się pokolenia, gdzie spotyka się miasto z wsią, gdzie zabawa łączy się z nauką, kultura z naturą. Festiwal ETNOmania łączy naukę dawnych rzemiosł, rodzinne aktywne i twórcze spędzenie wolnego czasu, odznacza się żywą i aktywną formułą, w bliskości z autentyczną tradycją i twórczymi ludźmi!³

The ETNOmania Festival includes numerous workshops, fairs, concerts, a fashion show, ethno-installations and presentations, a Children's Area, a Taste and Relaxation Area and many other attractions.

ETNOmania is a place and a time where generations meet, city and country meet, fun meets science, and culture meets nature. The ETNOmania festival combines the learning of ancient crafts, and active and creative family leisure activities. It is lively and energetic, close to authentic traditions and creative people!³

Das ETNOmania-Festival umfasst zahlreiche Workshops, Messen, Konzerte, eine Modenschau, Ethno-Installationen und Präsentationen, eine Kinderzone, eine Geschmacks- und Entspannungszone und viele andere Attraktionen.

ETNOmania ist ein Ort und eine Zeit, wo sich Generationen treffen, wo sich Stadt und Land begegnen, wo Spaß auf Wissenschaft und Kultur auf Natur treffen. Das ETNOmania-Festival verbindet das Erlernen alter Handwerke, aktive Familien- und kreative Freizeitaktivitäten und zeichnet sich durch eine lebendige und aktive Formel aus, in unmittelbarer Nähe zu authentischen Traditionen und kreativen Menschen!³

³ <http://etnomania.pl>

*Festiwal ETNOmania.
Fot. Katarzyna Pracuch
ETNOmania Festival.
ETNOmania-Festival.*

*Festiwal ETNOmania.
Fot. Katarzyna Pracuch
ETNOmania Festival.
ETNOmania-Festival.*

Dożynki Gminne.
Fot. Robert Matyskiel

**Community
Harvest Festival.**

**Gemeinschaftliches
Erntedankfest.**

 Miłośnicy tradycji i regionalnej kuchni znajdą coś dla siebie w trakcie corocznych **Dożynek Gminnych** czy tradycyjnych „Wianków”.

 Lovers of tradition and regional cuisine will find something for themselves during the annual **Harvest Festival** or the traditional ‘Wianki’ festival.

 Liebhaber der Tradition und der regionalen Küche kommen auf ihre Kosten: beim jährlichen **Erntefest der Gemeinde** oder beim traditionellen “Wianki”.

Chleby dożynkowe. Fot. Robert Matyskiel
Harvest breads.
Erntebrote.

Dożynki Gminne.
Fot. Robert Matyskiel
Community Harvest Festival.
Gemeinschaftliches Erntedankfest.

Wianki w Mętkanie.
Fot. z arch. KGW Mętkanie
Wreaths in Mętkanie.
Kränze in Mętkanie.

Wianki w Mętkanie. *Fot. z arch. KGW Mętkanie*
Wreaths in Mętkanie.
Kränze in Mętkanie.

**Złot czarownic
na zamku Lipowiec.**
Fot. GOK w Babicach

**Witches' Gathering
at Lipowiec Castle.**

**Hexentreffen
auf der Burg Lipowiec.**

W klimacie magii i czarów traktowanych z „przymrużeniem oka” odbywa się impreza przeznaczona dla całych rodzin - **Złot Wiedźm i Czarownic**. Na dolnym dziedzińcu Zamku Lipowiec odbywają się występy kabaretowe, animacje dla dzieci, konkursy, kiermasz czarownych akcesoriów. Czarownice częstują przybyłych gości czarowną nalewką, której receptura jest pilnie strzeżona. Co roku na imprezę przybywają prawdziwe tłumy turystów, przebranych w czarowne stroje. Imprezie towarzyszy kiermasz, który stanowi spotkanie artystów i rękodzielników z Małopolski i Śląska, prezentujących i sprzedających swoje wyroby, połączony z warsztatami dla dzieci i dorosłych.

In an atmosphere of magic and witchcraft, which is dealt with “tongue in cheek”, there will be an event for the whole family - the **Witch and Sorceress Rally**. On the lower courtyard of Lipowiec Castle, there are cabaret performances, children’s animations, contests, and a market with magical accessories. The witches serve arriving guests an enchanting liqueur with a carefully guarded recipe. Every year, the event attracts large crowds of tourists dressed in magical costumes. The event includes a fair where artists and craftspeople from Małopolska and Silesia will present and sell their products, and workshops for children and adults.

Im Klima der Magie und Zauberei, die mit einem Augenzwinkern” behandelt werden, findet eine Veranstaltung für die ganze Familie statt - **die Hexe und Hexentreffen**. Im unteren Hof des Schlosses Lipowiec gibt es Kabarettvorstellungen, Animationen für Kinder, Wettbewerbe und einen Markt für Hexenaccessoires. Die Hexen verwöhnen die Besucher mit einer magischen Tinktur, deren Rezeptur streng gehütet wird. Jedes Jahr zieht die Veranstaltung eine wahre Schar von Touristen an, die in Hexenkostüme gekleidet sind. Begleitet wird die Veranstaltung von einer Messe, einem Treffen von Künstlern und Handwerkern aus Kleinpolen und Schlesien, die ihre Waren präsentieren und verkaufen, sowie von Workshops für Kinder und Erwachsene.

Widok na zamek Lipowiec. Fot. Bogdan Mucha

The view of Lipowiec Castle.

Blick auf die Burg Lipowiec.

Najbardziej rozpoznawalną atrakcją gminy Babice jest **Muzeum Małopolski Zachodniej w Wygietzowie**, które w efekcie rozszerzenia swojej działalności obecnie zlokalizowane jest w trzech oddziałach: Zamek Lipowiec, Park Etnograficzny Krakowiaków Zachodnich oraz Małopolskie Muzeum Pożarnictwa w Alwerni.

The most famous attraction of the Babice Commune is the **Museum of Western Małopolska in Wygietzów**, which, due to the expansion of its activities, now has three branches: Lipowiec Castle, the Western Małopolska Ethnographic Park and the Museum of the Małopolska Fire Brigade in Alwernia.

Die bekannteste Attraktion der Gemeinde Babice ist das **Museum von Westmalopolska in Wygietzów**, das sich aufgrund der Erweiterung seiner Aktivitäten nun in drei Niederlassungen befindet: Das Schloss Lipowiec, der Ethnographische Park Westkleinpolens und das Kleinpölnische Feuerwehrmuseum in Alwernia.

Widok na Park Etnograficzny Krakowiaków Zachodnich w Wygiełzowie. Fot. Bogdan Mucha
View of the Western Cracovians Ethnographic Park in Wygiełzów.
Blick auf den Ethnographischen Park der westlichen Krakaujaken in Wygiełzów.

*Park Etnograficzny
Krakowiaków
Zachodnich
w Wygiełzowie zimą.
Fot. Robert Kowalczyk*

*The Ethnographic
Park of Western
Cracovians
in Wygiełzów in winter.*

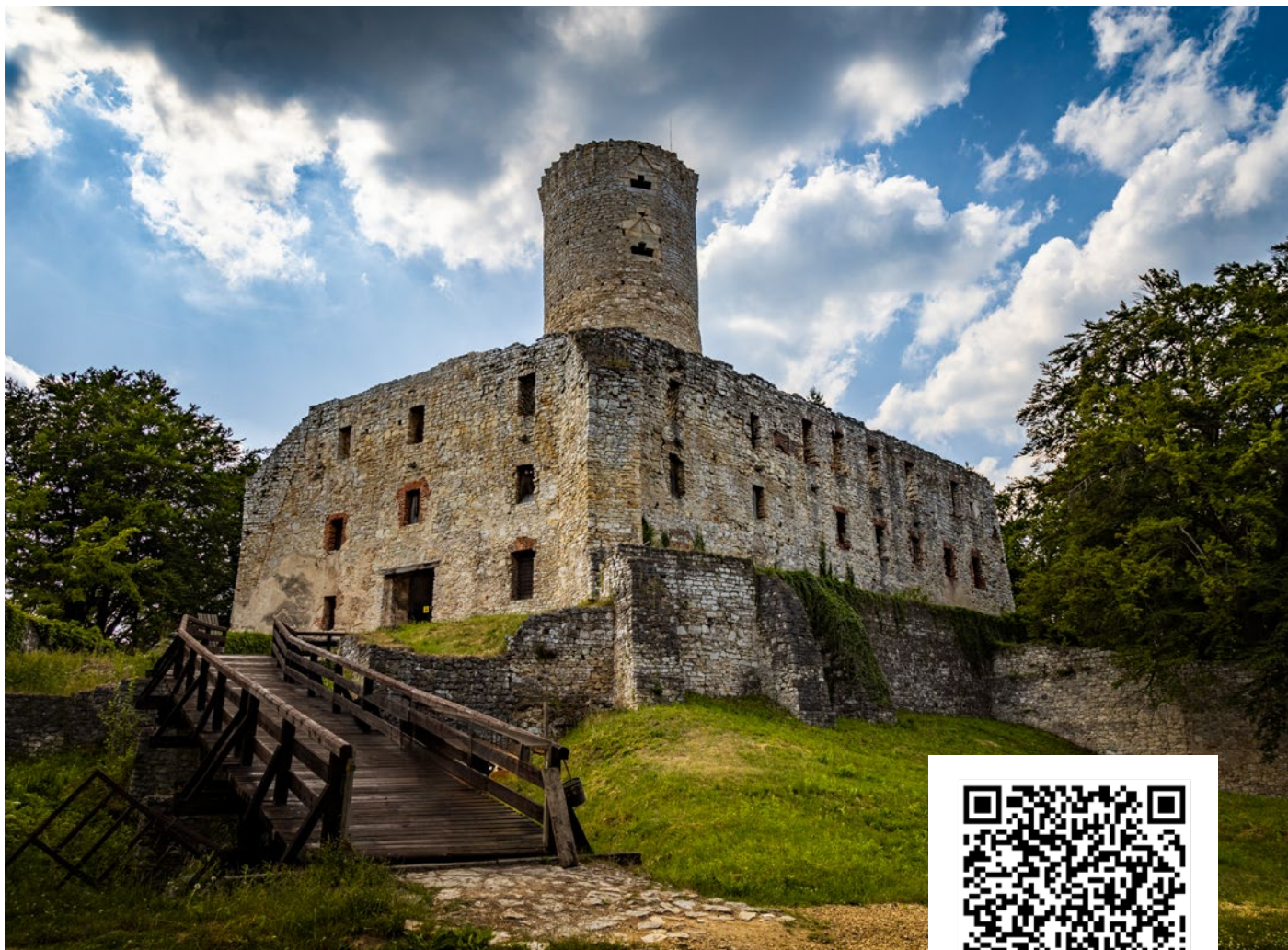
*Der Ethnografische Park
der westlichen Krakauer
in Wygiełzów im Winter.*

*Wizualizacja
Małopolskiego Muzeum
Pożarnictwa w Alwerni.*

*Visualisation
of the Małopolska
Fire Fighting Museum
in Alwernia.*

*Visualisierung
des Kleinpolnischen
Feuerwehrmuseums
in Alwernia.*

Zamek Lipowiec. Fot. Robert Kowalczyk
Lipowiec Castle.
Schloss Lipowiec.

Na terenie rezerwatu przyrody, na stromym wapiennym wzgórzu porośniętym majestatycznymi bukami piętrzą się **ruiny zamku Lipowiec**.

The ruins of **Lipowiec Castle are located in a nature reserve**. The castle stands on a steep limestone hill covered with majestic beech trees.

Im Bereich des Naturschutzgebietes, auf einem steilen, mit majestätischen Buchen bewachsenen Kalksteinhügel, sind die **Ruinen der Burg Lipowiec** aufgeschichtet.

Widok na wieżę zamku Lipowiec. Fot. Robert Kowalczyk
View of the Lipowiec Castle tower.
Blick auf den Turm der Burg Lipowiec.

W ciągu wieków warownia zmieniła swój wygląd, przeznaczenie i przynależność. Kamienne i surowe mury kojarzą się ze średniowieczem, ale obecna forma zamku to głównie wynik przebudowy w czasach nowożytnych, zwłaszcza w XVIII w. Widoczny ślad gotyku to wystająca ponad korony drzew cylindryczna wieża.

Over the centuries, the fortress has undergone changes in its appearance, purpose, and ownership. The stone and austere walls are associated with the Middle Ages, but the castle's current form is mainly the result of a modern reconstruction, especially in the 18th century. The cylindrical tower rising above the treetops is a visible trace of the Gothic period.

Im Laufe der Jahrhunderte hat die Festung ihr Aussehen, ihren Zweck und ihre Zugehörigkeit verändert. Die steinernen und rauen Mauern werden mit dem Mittelalter in Verbindung gebracht, aber die heutige Form der Burg ist hauptsächlich das Ergebnis von Umbauten in der Neuzeit, insbesondere im 18. Eine sichtbare Spur aus der Gotik ist der zylindrische Turm, der über die Baumkronen hinausragt.

Wnętrza zamku Lipowiec. Fot. Michał Wolarek
Interiors of Lipowiec Castle.
Die Innenräume der Burg Lipowiec.

W 1242 r. biskup krakowski Prandota przejął Lipowiec wraz z okolicznymi wsiami - dało to początek długiej przynależności zamku do dóbr biskupich zwanych później kluczem lipowieckim. Prawdopodobnie staraniem Prandoty powstał gródek drewniano-ziemny strzegący dróg z Krakowa na Śląsk.

In 1242, Bishop Prandota of Kraków took over Lipowiec and the surrounding villages, marking the beginning of a long period when the castle belonged to the Bishop's estate, later known as the Lipowiec Key. It was probably thanks to Prandota's efforts that a castle built of wood and earth was constructed to guard the roads from Kraków to Silesia.

Im Jahr 1242 übernahm Bischof Prandota von Krakau Lipowiec zusammen mit den umliegenden Dörfern - damit begann die lange Zugehörigkeit der Burg zum bischöflichen Besitz, der später als Lipowiec-Schlüssel bekannt wurde. Wahrscheinlich war es Prandotas Bemühungen zu verdanken, dass eine Holz- und Erdburg zur Bewachung der Straßen von Krakau nach Schlesien gebaut wurde.

Na przełomie XIII i XIV w. bp Jan Muskata zbudował murowany zamek złożony z potężnej kamiennej wieży, bramy i trudnych do odczytania fortyfikacji, w obrębie których wykuto studnię. Lipowiec był jednym z najmocniejszych punktów obronnych podczas wojny pomiędzy Łokietkiem a zwolennikami Wacława II i bpa Muskaty.

Kolejnym znaczącym dla zamku etapem były rządy biskupów Wojciecha Jastrzębca (1412-23) i Zbigniewa Oleśnickiego (1423-55). Zapewne im zawdzięczamy rozbudowę: obudowanie wieży oraz postawienie budynków wokół dziedzińca. Na ten okres datuje się także powstanie murów obwodowych tworzących z zespołem przedbramia obwód zamknięty. Podwyższono także wieżę wyposażając ją w dwie działobitnie oraz taras ze strzelnicami na szczycie.

W XVI w. Lipowiec zaczął oddalać się od roli twierdzy wchodząc coraz bardziej w rolę więzienia i rezydencji biskupiej. Gorący czas reformacji wiąże się z uwięzieniem w 1550 r. słynnego reformatora religijnego Franciszka Stankara.

At the turn of the 13th and 14th centuries, Bishop Jan Muscat built a stone castle consisting of a substantial stone tower, a gate and complex fortifications with a well dug inside. Lipowiec was one of the most vital defensive points during the war between Łokietek and the supporters of Wenceslas II and Bishop Muskata.

In the 16th century, Lipowiec moved away from its role as a fortress and became more of a prison and Bishop's residence. The heyday of the Reformation saw the imprisonment of the famous reformer Franz Stankar in 1550.

The following significant period for the castle was the reigns of bishops Wojciech Jastrzębiec (1412-23) and Zbigniew Oleśnicki (1423-55). To them, we probably owe the expansion: the enclosure of the tower and the erection of buildings around the courtyard. The construction of the enclosure walls, which formed a closed perimeter with the pre-frontier complex, also dates from this period. The tower was also upgraded with two cannon towers and a terrace with rifles on top.

An der Wende vom 13. zum 14. Jahrhundert errichtete Bischof Jan Muskata eine gemauerte Burg, die aus einem massiven Steinturm, einem Tor und schwer lesbaren Befestigungsanlagen bestand, in die ein Brunnen eingemeißelt war. Lipowiec war einer der stärksten Verteidigungspunkte während des Krieges zwischen Łokietek und den Anhängern von Wenzel II. und Bischof Muskata.

Die nächste bedeutende Phase für die Burg war die Herrschaft der Bischöfe Wojciech Jastrzębiec (1412-23) und Zbigniew Oleśnicki (1423-55). Ihnen verdanken wir wahrscheinlich den Ausbau: die Einfriedung des Turms und die Errichtung von Gebäuden rund um den Innenhof. In diese Zeit fällt auch der Bau der Umfassungsmauern, die einen geschlossenen Kreis mit dem Vorgartenkomplex bilden. Der Turm wurde ebenfalls erhöht und mit zwei Kanonentürmen und einer Terrasse mit Schießscharten auf der Spitze ausgestattet.

Im 16. Jahrhundert begann Lipowiec, sich von der Rolle einer Festung zu lösen und mehr und mehr zu einem Gefängnis und einer Bischofsresidenz zu werden. Die bewegte Zeit der Reformation ist mit der Inhaftierung des berühmten Religionsreformers Franz Stankar im Jahr 1550 verbunden.

**Wnętrza
zamku Lipowiec.**
Fot. Michał Wolarek

**Interiors
of Lipowiec Castle.**

**Die Innenräume
der Burg Lipowiec.**

W 1629 r. zamek uległ spaleniu. Odbudowy podjął się bp Jakub Zadzik w latach 40. XVII w. W tym samym czasie rozpoczął się proces pozbawiania zamku funkcji rezydencjonalnej, którą przejął zbudowany u stóp wzgórza wygodny drewniany dwór. Zamek stracił również prawie całkowicie znaczenie militarne. W 1655 r. bez trudu opanowali go Szwedzi i założyli w nim kwaterę dla gen. Pawła Würtza, który na odchodnym podpalił budowlę zamieniając ją na dziesiątki lat w ruinę.

In 1629 the castle was burnt down. Bishop Jakub Zadzik undertook the reconstruction in the 1740s. At the same time, the castle began to lose its residential function and was replaced by a comfortable wooden manor house built at the foot of the hill. The castle also lost much of its military importance. In 1655, the Swedes easily conquered it and used it as a base for Gen. Paul Würtz, who set fire to the building on his way out, leaving it in ruins for decades.

Im Jahr 1629 wurde die Burg niedergebrannt. Der Wiederaufbau wurde in den 1640er Jahren von Bischof Jakub Zadzik in Angriff genommen. Gleichzeitig begann man, die Burg ihrer Wohnfunktion zu berauben, die von einem komfortablen hölzernen Herrenhaus übernommen wurde, das am Fuße des Hügels errichtet wurde. Auch ihre militärische Bedeutung verlor die Burg fast vollständig. Im Jahr 1655 wurde sie von den Schweden erobert, die hier ein Quartier für General Pavel Würtz einrichteten, der das Gebäude anschließend in Brand steckte und es für Jahrzehnte zur Ruine machte.

Wnętrza zamku Lipowiec.
 Fot. Michał Wolarek
Interiors of Lipowiec Castle.
Die Innenräume der Burg Lipowiec.

Wiosną 1656 r. pod zamkiem rozegrała się potyczka Szwedów z oddziałami polskimi dowodzonymi przez rotmistrza Kaspra Kasprzyckiego. W 1683 r. zamek lipowiecki świadkował doniosłemu wydarzeniu, jakim był przejazd Jana III Sobieskiego wraz z orszakiem i częścią armii na odsiecz Wiedniowi. Wziąwszy pod uwagę poziom zniszczeń na zamku po potopie, należy założyć, że król z Marysieńką i jej damami dworu spędzili noc w wygodnym dworze zbudowanym przez bpa Zadzik.

In the spring of 1656, a skirmish took place near the castle between Swedish forces and Polish units led by Rotmistrz (Captain) Kaspar Kasprzycki. In 1683, Lipowiec Castle witnessed a critical event when King Jan III Sobieski, his entourage and part of the army passed by the castle on their way to Vienna to help a city besieged by the Ottoman Empire. Given the amount of damage the castle suffered after the flood, it is likely that the king spent the night with Marysieńka and her ladies-in-waiting in the comfortable mansion built by Bishop Zadzik.

Im Frühjahr 1656 kam es in der Nähe der Burg zu einem Gefecht zwischen den Schweden und polnischen Truppen unter dem Kommando von Rotmistrz Kasper Kasprzycki. Im Jahr 1683 wurde die Burg Lipowa Zeuge eines bedeutenden Ereignisses, nämlich des Durchzugs von Johann III. Sobieski mit seinem Gefolge und einem Teil seiner Armee zur Befreiung Wiens. Angesichts des Ausmaßes der Schäden, die die Burg nach der Sintflut erlitten hatte, kann man davon ausgehen, dass der König mit Marysieńka und ihren Hofdamen in dem von Bischof Zadzik errichteten komfortablen Herrenhaus übernachtet hat.

W 1732 r., decyzją bpa Felicjana Szaniawskiego na zamku został założony dom poprawy dla duchownych. Przebudową i dostosowaniem do nowych potrzeb zajął się w kolejnych latach bp Andrzej Załuski (prace zakończono w 1758 r.). Na pierwszym piętrze pomieszczono cele więzienne oraz pokoje mieszkalne dla duchownych biorących udział w rekolekcjach lub odprawiających dobrowolną pokutę. Na drugim piętrze ulokowano apartamenty biskupie, co świadczy o przywróceniu budowli funkcji rezydencjonalnej. W 1789 r. zamek przeszedł na własność skarbu państwa polskiego, a w 1802 r. został upaństwowiony na rzecz Austrii. W 1809 r. kolejny pożar strawił dachy wraz ze stropami II piętra – od tego momentu postępowało już tylko niszczenie. W połowie XIX w. zamek trafił w ręce prywatnych właścicieli, w tym od 1868 r. do słynnego pruskiego przedsiębiorcy hrabiego Guidona Henckel von Donnersmarcka – człowieka bardzo bogatego, który jednak nie planował odbudowy warowni, chociaż odwiedzał ją często i snuł się wśród ruin. Po II wojnie światowej zamek upaństwowiono. W latach 1961-1975 trwały prace mające na celu przekształcenie Lipowca w trwałą ruinę przystosowaną do zwiedzania.

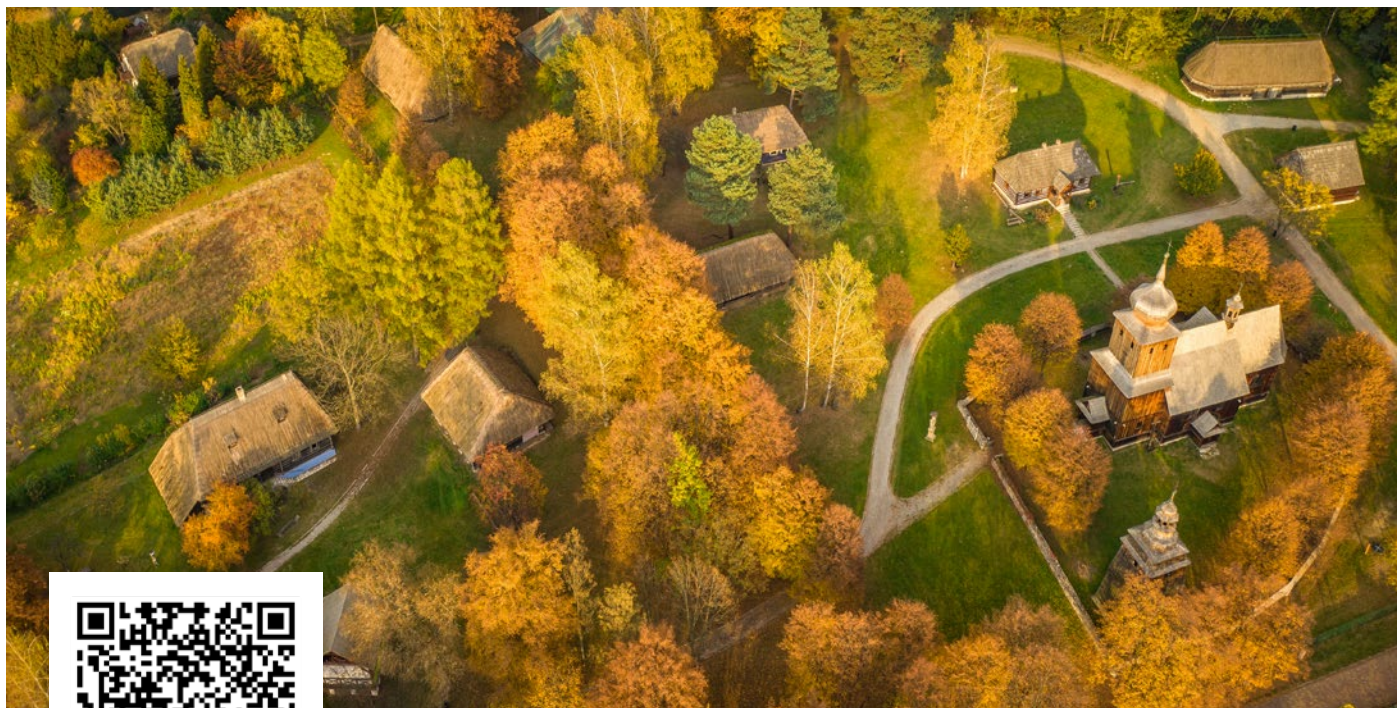
In 1732, by order of Bishop Felicjan Szaniawski, a clergy discipline house was established in the castle. In the following years, Bishop Andrzej Załuski set about rebuilding and adapting the church to new needs (the work was completed in 1758). The first floor housed the prison cells and living rooms for clergy taking part in retreats or doing voluntary penance. The Bishop's flats were located on the second floor, reflecting the restoration of the building's residential function. In 1789 the castle became the property of the Polish Treasury, and in 1802 it was nationalised in favour of Austria. In 1809, another fire consumed the roofs along with the second floor's ceilings; from then on, only further deterioration followed. In the mid-19th century, the castle passed into the hands of private owners, including, from 1868, the famous Prussian entrepreneur Count Guido Henckel von Donnersmarck - a very wealthy man who had no plans to rebuild the fortress. However, he often visited and lurked among the ruins. After the Second World War, the castle was nationalised. Between 1961 and 1975, work was carried out to turn Lipowiec into a permanent ruin that could be visited.

Im Jahr 1732 wurde auf Beschluss von Bischof Felicjan Szaniawski im Schloss ein Korrektionshaus für den Klerus eingerichtet. Der Umbau und die Anpassung an die neuen Bedürfnisse wurde in den folgenden Jahren von Bischof Andrzej Załuski vorgenommen (die Arbeiten wurden 1758 abgeschlossen). Im ersten Stock befanden sich Gefängniszellen und Wohnräume für Geistliche, die an Exerzitien teilnahmen oder freiwillig Buße taten. Im zweiten Stock befanden sich die Wohnungen des Bischofs, was darauf hindeutet, dass das Gebäude zu Wohnzwecken umgebaut worden war. 1789 ging das Schloss in den Besitz des polnischen Staatsschatzes über, und 1802 wurde es zugunsten Österreichs verstaatlicht. Im Jahr 1809 vernichtete ein weiterer Brand die Dächer und Decken des zweiten Stockwerks - von da an ging die Zerstörung nur noch weiter. Mitte des 19. Jahrhunderts ging die Burg in den Besitz von Privatleuten über, darunter ab 1868 der berühmte preußische Unternehmer Graf Guido Henckel von Donnersmarck - ein sehr reicher Mann, der jedoch keine Pläne für den Wiederaufbau der Festung hatte, obwohl er sie häufig besuchte und zwischen den Ruinen umherwanderte. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurde die Burg verstaatlicht. Zwischen 1961 und 1975 wurde daran gearbeitet, Lipowiec in eine dauerhafte Ruine umzuwandeln, die besichtigt werden kann.

Wnętrza zamku Lipowiec. Fot. Michał Wolarek
Interiors of Lipowiec Castle.
Die Innenräume der Burg Lipowiec.

Widok na Park Etnograficzny Krakowiaków Zachodnich.

Fot. Rafał Niebieszczański

View of the Cracovians Western Ethnographic Park.

Blick auf den Ethnografischen Park im Westen von Krakowiaków.

Park Etnograficzny Krakowiaków Zachodnich jest skansenem prezentującym zespoły funkcjonalnie powiązanych ze sobą zabytkowych obiektów, które odzwierciedlają historię i kulturę regionu Krakowiaków Zachodnich. Budowa placówki została rozpoczęta w 1968 roku z inicjatywy ówczesnej Wojewódzkiej Konserwator Zabytków w Krakowie - dr Hanny Pieńkowskiej, przy pomocy organizacyjnej władz powiatu chrzanowskiego i Muzeum w Chrzanowie.

The West Cracovian Ethnographic Park is an open-air museum (Skansen) with a collection of functionally interconnected historical structures reflecting the history and culture of the West Cracovian region. Construction of the facility began in 1968 on the initiative of Dr Hanna Pieńkowska, the then Provincial Monuments Conservator in Kraków, with the organisational support of the Chrzanów district authorities and the Chrzanów Museum.

Der Ethnografische Park von West-Krakau ist ein Freilichtmuseum, das Komplexe funktional zusammenhängender historischer Gebäude präsentiert, die die Geschichte und Kultur der Region West-Krakau widerspiegeln. Mit dem Bau der Anlage wurde 1968 auf Initiative der damaligen Woiwodschaftsdenkmalpflegerin in Krakau, Dr. Hanna Pieńkowska, und mit organisatorischer Unterstützung der Behörden des Landkreises Chrzanów und des Museums in Chrzanów begonnen.

Studnia publiczna z Aleksandrowic.

Fot. Robert Kowalczyk

Public well from Aleksandrowice.

**Öffentlicher Brunnen
von Aleksandrowice.**

Obecnie skansen zajmuje ponad 5 hektarów powierzchni o zróżnicowanej rzeźbie terenu, na którym zgromadzono przykłady dawnego budownictwa wiejskiego, małomiasteczkowego, sakralnego, szlacheckiego.

Wśród malowniczego terenu znajdują się: dwór, domy małomiasteczkowe, zagrody chłopskie z sadami i przydomowymi ogródkami, obiekty związane z wiejską produkcją rzemieślniczą, kościół z dzwonnica, a także przykłady tzw. małej architektury jak: ule, studnie, kapliczki.

Kryte gontem obiekty charakterystyczne dla zabudowy małego miasteczka, zgrupowane są wokół czworobocznego rynku z publiczną studnią pośrodku.

At present, the open-air Museum covers an area of more than 5 hectares with varied terrain, where examples of old rural, small-town, sacred and noble buildings have been collected.

The picturesque area includes a manor house, small townhouses, peasant dwellings with orchards and kitchen gardens, rural craftsman buildings, a church with a bell tower, and examples of so-called small architecture such as beehives, wells and chapels.

The shingle-roofed buildings are typical of small-town architecture, clustered around a rectangular square with a public well in the centre.

Das Freilichtmuseum erstreckt sich derzeit über eine Fläche von mehr als 5 Hektar mit einem abwechslungsreichen Gelände, auf dem Beispiele alter ländlicher, kleinstädtischer, sakraler und adeliger Gebäude gesammelt wurden.

Auf dem malerischen Gelände befinden sich ein Herrenhaus, kleinstädtische Häuser, Bauernhöfe mit Obst- und Hausgärten, Objekte der bäuerlichen Handwerksproduktion, eine Kirche mit Glockenturm sowie Beispiele der so genannten Kleinarchitektur wie Bienenstöcke, Brunnen und Kapellen.

Die für eine Kleinstadt typischen Schindelhäuser gruppieren sich um einen viereckigen Platz mit einem öffentlichen Brunnen in der Mitte.

Karczma z Minogi. Fot. Sławomir Urbaniak
Minoga Inn.
Gasthaus von Minoga.

Do tej części parku należą: dom podcieniowy z Alwerni (1825 r.), dom z Chrzanowa (1804 r.) z warsztatem garncarskim, spichlerz dworski z Kościełca (1789 r.) – służący jako miejsce wystaw czasowych oraz karczma z Minogi (XIX w.) z regionalną kuchnią.

This part of the park includes an arched house from Alwernia (1825), a house from Chrzanów (1804) with a pottery workshop, a manor granary from Kościelec (1789) used for temporary exhibitions, and an inn from Minoga (19th century) with regional cuisine.

In diesem Teil des Parks befinden sich ein Arkadenhaus aus Alwernia (1825), ein Haus aus Chrzanów (1804) mit einer Töpferwerkstatt, ein herrschaftlicher Getreidespeicher aus Kościelec (1789), der als Ort für Wechseiausstellungen genutzt wird, und ein Gasthaus aus Minoga (19. Jahrhundert) mit regionaler Küche.

Chałupa z Przegini Duchownej.

Fot. Sławomir Urbaniak

A cottage from Przeginia Duchowna.

Häuschen aus Przegini Duchowna.

Sektor wiejski obrazuje różnicowany program ekspozycji pod względem chronologicznym, majątkowym i zawodowym. Usytuowane są tu zagrody jedno - oraz wielobudynkowe, a także przykłady wiejskiego budownictwa przemysłowego. Są to m.in. takie obiekty jak: modrzewiowa chałupa sołtysia z Przegini Duchownej (1862 r.), pozyskana wraz z oryginalnym wyposażeniem wnętrza, chałupa bogatego chłopa z Przeciszowa (1837 r.) z pracownią szewską oraz warsztatem wikliniarskim, tworząca zagrodę zamożnego chłopa wraz z ośmioboczną stodołą i chlewikiem, malowana w niebieskie pasy chałupa z Podolsza (1862 r.)

The rural sector reflects a varied exposure programme regarding chronology, property and occupation. The area contains single and multiple dwellings and examples of rural industrial buildings. These include the larch house of the reeve of Przeginia Duchowna (1862), which was acquired together with the original interior, the cottage of a wealthy peasant from Przeciszów (1837) with a shoemaker's workshop and a wickerwork workshop, which together with an octagonal barn and a pigsty formed the homestead of a wealthy peasant, and the blue-striped cottage from Podolsze (1862), painted in blue.

Der ländliche Sektor veranschaulicht die Vielfalt des Ausstellungsprogramms in Bezug auf Chronologie, Eigentum und Nutzung. Hier sind ein- und mehrstöckige Gehöfte sowie Beispiele ländlicher Industriebauten zu sehen. Dazu gehören u. a. ein Lärchenholzhaus des Landvogts aus Przegini Duchowna (1862), das mit der originalen Inneneinrichtung erworben wurde, ein Haus eines reichen Bauern aus Przeciszów (1837) mit Schusterwerkstatt und Korbwarenwerkstatt, das zusammen mit einer achteckigen Scheune und einem Schweinestall das Gehöft eines wohlhabenden Bauern bildete, ein mit blauen Streifen bemaltes Haus aus Podolsz (1862).

*Chałupa z Podolsza.
Fot. Robert Kowalczyk
A cottage from Podolsze.
Häuschen aus Podolsz.*

*Wnętrze chałupy
z Podolsza.
Fot. Robert Kowalczyk
The interior of a cottage
from Podolsze.
Innenraum des Hauses
aus Podolsze.*

Wnętrzeokołu ze Staniątek. Fot. Robert Kowalczyk
The interior of the clustered homestead from Staniątki.
Innere des Erkers von Staniątki.

W dalszej części skansenu znajduje się odmienna w typie zagroda okołowa ze Staniątek (1855 r.) zbudowana w formie czworoboku, gdzie pod jednym dachem znajdują się dom mieszkalny, wozówka, chlewiki i stajnie. Uzupełnieniem obrazu nadwiślańskiej wsi są przykłady budownictwa przemysłowego: olejarnia z Dąbrowy Szlacheckiej, kuźnia z Liszek oraz młyn wodny z Sadka.

In the further part of the open-air Museum, there is a different type of clustered homestead from Staniątki (1855). It is constructed as a quadrangle, where the residential house, wagon shelter, granaries, and stables are all located under one roof. The picture of the Vistula village is complemented by examples of industrial construction: an oil mill from Dąbrowa Szlachecka, a blacksmith's shop from Liszki and a watermill from Sadek.

Weiter im Freilichtmuseum befindet sich ein anderer Typ eines runden Gehöfts aus Staniątki (1855), das in Form eines Vierecks mit Wohnhaus, Kutschenhaus, Schweineställen und Ställen unter einem Dach gebaut wurde. Das Bild eines Dorfes an der Weichsel wird durch Beispiele von Industriegebäuden ergänzt: eine Ölmühle in Dąbrowa Szlachecka, eine Schmiede in Liszki und eine Wassermühle in Sadek.

Kuźnia z Liszek. Fot. Robert Kowalczyk

Liszki forge.

Schmiede in Liszki.

Kościół z Ryczowa. Fot. Robert Kowalczyk

Church of Ryczów.

Die Kirche von Ryczów.

Nad zabudową wiejską góruje charakterystyczna bryła kościoła z Ryczowa z 1623 r. Jest to najstarszy obiekt na terenie skansenu, pozyskany wraz z oryginalnym wyposażeniem.

The typical block of the Ryczów church from 1623, the oldest building in the Open Air Museum, stands above the village buildings and has been preserved with its original furnishings.

Über den Gebäuden des Dorfes erhebt sich der charakteristische Block der Kirche von Ryczów aus dem Jahr 1623. Es ist das älteste Gebäude des Freilichtmuseums, das zusammen mit seiner ursprünglichen Einrichtung erworben wurde.

Kościół z Ryczowa. Fot. Robert Kowalczyk
Church of Ryczów.
Die Kirche von Ryczów.

Wnętrze kościoła z Ryczowa. Fot. Robert Kowalczyk
Interior of the Church of Ryczów.
Innere der Kirche in Ryczów.

Wnętrze kościoła pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego zdobi polichromia z 1930 r. wykonana według projektu Jerzego Fedkowicza – ucznia Józefa Mehoffera.

The interior of the Church of the Exaltation of the Holy Cross is decorated with a polychrome painting from 1930 by Jerzy Fedkowicz, a student of Józef Mehoffer.

Das Innere der Kirche zur Erhöhung des Heiligen Kreuzes ist mit einer polychromen Malerei aus dem Jahr 1930 geschmückt, die von Jerzy Fedkowicz, einem Schüler von Józef Mehoffer, entworfen wurde.

Obok kościoła usytuowano dzwonnice z Nowej Góry (1778 r.) Kompleks sakralno-plebański dopełniają: chałupa z Benczyna (1875 r.) zaadoptowana na plebanię, spichlerz z Tenczynka (1726 r.) oraz ośmioboczna stodoła z Regulic (II poł. XIX w.).

Next to the church is the belfry from Nowa Góra (1778). The sacral-presbytery complex is completed with a cottage from Benczyn (1875) adopted as a presbytery, a granary from Tenczyn (1726) and an octagonal barn from Regulice (second half of the 19th century).

Neben der Kirche steht ein Glockenturm aus Nowa Góra (1778). Der Sakral- und Pfarrhauskomplex wird durch ein für das Pfarrhaus bestimmtes Häuschen aus Benczyn (1875), einen Getreidespeicher aus Tenczyn (1726) und eine achteckige Scheune aus Regulice (zweite Hälfte des 19. Jahrhunderts) vervollständigt.

*Dzwonnica z Nowej Góry. Fot. Robert Kowalczyk
Nowa Góra Bell Tower.
Der Glockenturm aus Nowa Góra.*

**Dom z Benczyna
zaadaptowany
na plebanię.**

Fot. Sławomir Urbaniak

**Benczyn house
converted into a vicarage.**

**Haus aus Benczyna,
das als Pfarrhaus
umgebaut wurde.**

**Wnętrze domu
z Benczyna
zaadaptowane
na plebanię.**

Fot. Robert Kowalczyk

**The interior
of the Benczyn house
converted into a vicarage.**

**Das Innere des Hauses
in Benczyna,
das als Pfarrhaus
umgebaut wurde.**

Dwór z Drogini. Fot. Bogdan Mucha
Droginia Manor.
Das Herrenhaus von Drogini.

Najokazalszym obiektem Skansenu jest Dwór z Drogini z 1730 r.

The most impressive building in the open-air Museum is the Droginia Manor from 1730.

Das beeindruckendste Objekt im Freilichtmuseum ist das Herrenhaus von Droginia aus dem Jahr 1730.

*Dwór z Drogini. Fot. Sławomir Urbaniak
Droginia Manor.
Das Herrenhaus von Drogini.*

Dwór z Drogini. Fot. Robert Kowalczyk

Droginia Manor.

Das Herrenhaus von Drogini.

Wnętrze dworu zostało zaadaptowane na potrzeby działalności muzealnej i administracyjnej. Część muzealną zaaranżowano na „Mieszkanie zamożnej rodziny szlacheckiej” pokazane na przestrzeni wieku - od I poł. XIX wieku do 1945 roku. Program ekspozycji obejmuje pięć sal: salon, pokój pani, pokój rezydentki, sypialnię i gabinet pana.

The interior of the manor house has been adapted for Museum and administrative activities. The museum section has been arranged as the “apartment of a wealthy aristocratic family”, shown over the course of a century - from the first half of the 19th century to 1945. The exhibition programme includes five rooms: the living room, lady’s room, resident’s room, bedroom and master’s study.

Das Innere des Gutshauses wurde für Museums- und Verwaltungszwecke hergerichtet. Der Museumsteil ist als „Wohnung einer wohlhabenden Adelsfamilie” gestaltet, die im Laufe eines Jahrhunderts - von der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts bis 1945 - gezeigt wird. Das Ausstellungsprogramm umfasst fünf Räume: den Salon, das Damenzimmer, das Bewohnerzimmer, das Schlafzimmer und das Arbeitszimmer des Hausherrn.

*Dwór z Drogini - salon.
Fot. Robert Kowalczyk*

*Droginia Manor
- living room.*

*Landgut Drogini
- Wohnzimmer.*

*Dwór z Drogini
- gabinet pana.
Fot. Robert Kowalczyk*

*The Master's Office
at Droginia Manor.*

*Landgut Drogini
- das Büro
des Hausherrn.*

***Wizualizacja Małopolskiego Muzeum Pożarnictwa w Alwerni.
Visualisation of the Małopolska Fire Fighting Museum in Alwernia.
Visualisierung des Kleinpolnischen Feuerwehrmuseums in Alwernia.***

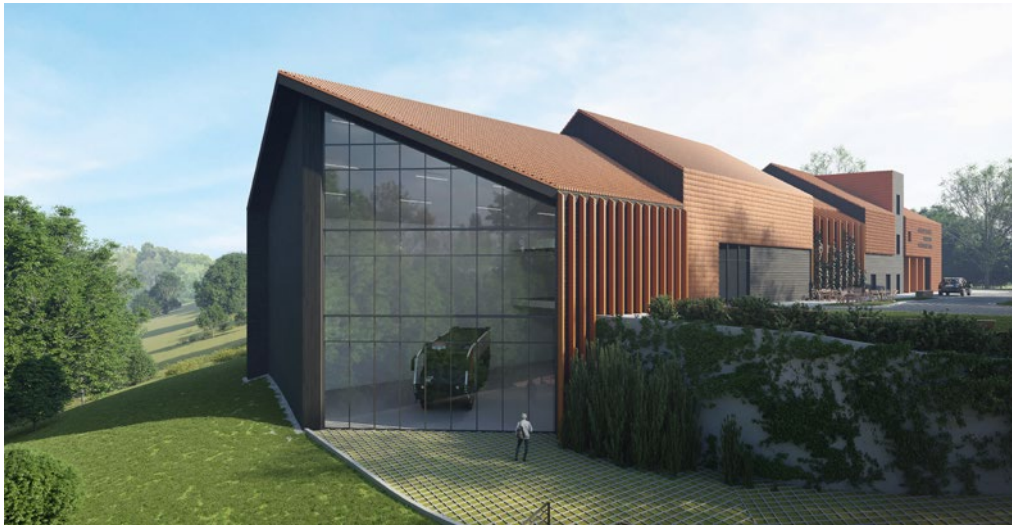
Ostatnim oddziałem Muzeum Małopolski Zachodniej jest Małopolskie Muzeum Pożarnictwa, które powstało 4 maja 1953 roku z inicjatywy kpt. Zbigniewa Konrada Gęsikowskiego. Przez niemal 70 lat prowadzone było przez OSP w Alwerni, a następnie od 2022 r. stało się częścią Muzeum Małopolski Zachodniej w Wygietzowie.

The last branch of the Museum of Western Małopolska is the Museum of the Małopolska Fire Brigade, founded on 4 May 1953 on the initiative of Capt. Zbigniew Konrad Gęsikowski. The Alwernia TSO ran it for almost 70 years before becoming part of the Museum of Western Małopolska in Wygietzów in 2022.

Die letzte Abteilung des Museums von West-Malopolska ist das Kleinpolnische Feuerwehrmuseum, das am 4. Mai 1953 auf Initiative von Hauptmann Zbigniew Konrad Gęsikowski gegründet wurde. Fast 70 Jahre lang wurde es von der Freiwilligen Feuerwehr in Alwernia betrieben, bevor es 2022 Teil des Museums für Westkleinpolen in Wygietzów wurde.

*Wizualizacja
Małopolskiego Muzeum
Pożarnictwa w Alwerni.*

*Visualisation of the
Małopolska Fire Fighting
Museum in Alwernia.*

*Visualisierung
des Kleinpolnischen
Feuerwehrmuseums
in Alwernia.*

Jest najstarszym tego typu muzeum w Polsce z unikalną kolekcją składającą się ze strażackich wozów konnych i samochodów pożarniczych, zbioru medali, odznaczeń, pamiątkowych plakietek i fotografii, a także związanych tematycznie z działalnością straży pożarnej zbiorów filumenistycznych i filatelistycznych oraz licznych dokumentów i publikacji. Znajduje się tutaj już ponad 4000 eksponatów. Muzeum jest dziedzictwem kulturowym przedstawiającym półtorawiekową historię i dorobek straży pożarnych w Polsce. W nowej siedzibie kadra Muzeum zyska zaplecze do prowadzenia dynamicznej działalności programowej, w tym edukacyjnej ukierunkowanej na tematyczny profil tej placówki.

It is the oldest museum of its kind in Poland, with a unique collection consisting of horse-drawn and motorised firefighting vehicles, a collection of medals, distinctions, commemorative plaques, and photographs, as well as philumenist and philatelic collections related to firefighting activities, and numerous documents and publications. It already houses more than 4,000 exhibits. The museum is a cultural heritage site that presents the one-and-a-half-century history and achievements of firefighting in Poland. The new premises will allow the Museum's staff to run a dynamic programme of activities, including educational activities, in line with the institution's thematic profile.

Es ist das älteste Museum seiner Art in Polen mit einer einzigartigen Sammlung: Feuerwehr-Pferdefahrzeuge und -Löschfahrzeuge, eine Sammlung von Medaillen, Orden, Gedenkabzeichen und Fotografien sowie philumenistische und philatelistische Sammlungen mit thematischem Bezug zur Tätigkeit der Feuerwehr und zahlreiche Dokumente und Publikationen. Mehr als 4.000 Exponate sind hier bereits ausgestellt. Das Museum ist eine Stätte des kulturellen Erbes, die eineinhalb Jahrhunderte Geschichte und Leistungen der Feuerwehr in Polen präsentiert. In den neuen Räumlichkeiten werden die Mitarbeiter des Museums die Möglichkeit haben, dynamische Programmaktivitäten durchzuführen, darunter auch Bildungsaktivitäten, die auf das thematische Profil dieser Einrichtung abgestimmt sind.

Warsztaty w skansenie w Wygiełzowie. Fot. z arch. Muzeum Małopolski Zachodniej w Wygiełzowie
Workshop at the open-air Museum in Wygiełzów.
Workshops im Freilichtmuseum in Wygiełzów.

Poza codziennym udostępnianiem Muzeum Małopolski Zachodniej w Wygiełzowie w zabytkowych wnętrzach prowadzone są zajęcia edukacyjne, odbywają się koncerty, a w sali konferencyjnej dworu spotkania i sympozja. Z kolei w plenerach organizowane są imprezy etnograficzno-folklorystyczne, jarmarki i pokazy.

As well as being open to the public daily at the Museum of Western Małopolska in Wygiełzów, the historic interiors also host educational activities, concerts, meetings, and symposia in the manor house's conference room. Ethnographic and folklore events, fairs and shows are organised in the open air.

Das Museum für Westkleinpolen in Wygiełzów ist nicht nur täglich zugänglich, sondern in den historischen Räumen finden auch Bildungsveranstaltungen, Konzerte sowie Tagungen und Symposien im Konferenzraum des Schlosses statt. Im Gegenzug werden ethnografische und folkloristische Veranstaltungen, Messen und Shows im Freien organisiert.

**Noc w Muzeum
w Dworze z Drogini.**
Fot. z arch. Muzeum
Małopolski Zachodniej
w Wygieźzowie

**Night at the Museum
at Droginia Manor.**

**Nacht im Museum
im Herrenhaus
Drogini.**

Aktualnie instytucja posiada bogatą ofertę zajęć warsztatowych przeprowadzanych na terenie urokliwego skansenu. Tematy 22 zajęć zostały opracowane dla różnych grup wiekowych uczestników. Wybrane zajęcia zostały również dostosowane dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych z niepełnosprawnościami⁴.

The institution currently offers a wide range of workshops held in the charming open-air Museum. The themes of the 22 activities were developed for different age groups of participants. Selected activities have also been adapted for children, young people and adults with disabilities.⁴

Gegenwärtig bietet die Einrichtung eine breite Palette von Workshops an, die in dem charmanten Freilichtmuseum stattfinden. Die Themen von 22 Kursen wurden für verschiedene Altersgruppen entwickelt. Ausgewählte Aktivitäten wurden auch für Kinder, Jugendliche und Erwachsene mit Behinderungen angepasst⁴.

⁴ Opracowanie tekstu: Stanisław Garlicki, Agnieszka Oczkowska, Marek Bębenek / The text was compiled by Stanisław Garlicki, Agnieszka Oczkowska, and Marek Bębenek. / Zusammenstellung der Texte: Stanisław Garlicki, Agnieszka Oczkowska, Marek Bębenek

Niedziela Palmowa.

Fot. z arch. Muzeum Małopolski
Zachodniej w Wygieszowie

Palm Sunday.

Palmsonntag.

Dzień Dziecka.

Fot. z arch. Muzeum Małopolski
Zachodniej w Wygieszowie

Children's Day.

Der Tag der Kinder.

Odpuść „Pod Czerwoną Jarzębinką”.

*Fot. z arch. Muzeum
Małopolski Zachodniej
w Wygiełzowie*

***Church Fair
‘Under the Red Rowan’.***

***Verwöhntes Fest
“Unter der roten Rowan”.***

Jarmark Bożonarodzeniowy.

*Fot. z arch. Muzeum
Małopolski Zachodniej
w Wygiełzowie*

Christmas Market.

Weihnachtsmarkt.

🇵🇱 Będąc na terenie gminy Babice nie można pominąć zabytków architektury sakralnej. Najbardziej znanym jest **kościół parafialny w Babicach** z bogato zdobionym wnętrzem.

🇬🇧 Do not miss the sacred architectural monuments in the Commune of Babice. The most famous is the **Parish Church in Babice**, with its richly decorated interior.

🇩🇪 Während eines Aufenthalts in der Gemeinde Babice darf man die sakrale Architektur nicht verpassen. Die bekannteste ist die **Pfarrkirche in Babice** mit ihrer reich verzierten Innenausstattung.

Widok na kościół parafialny w Babicach.

Fot. Robert Kowalczyk

View of the Parish Church in Babice.

Blick auf die Pfarrkirche in Babice.

Ołtarz główny kościoła parafialnego w Babicach.

Fot. Robert Matyskiel

Main altar of the parish church in Babice.

Hauptaltar der Pfarrkirche in Babice.

Ambona kościoła parafialnego w Babicach.
Fot. Robert Matyskiel

Pulpit of the Parish Church in Babice.

Die Kanzel der Pfarrkirche in Babice.

Dokładna data wybudowania świątyni w Babicach nie jest znana. Pierwsza wzmianka o kościele w Babicach pochodzi z lat 1337 - 1358. Dawny kościół tworzą: kwadratowe prezbiterium i kwadratowa nawa (sięgająca od tęczy po wschodnie mury nowych kaplic bocznych), sklepienie kolebkowo z lunetami, pierwotna zakrystia tzw. skarbiec i nowsza zakrystia przy prezbiterium od północy i południa oraz kruchta.

The exact date of the temple's construction in Babice is unknown. The first mention of a church in Babice dates from 1337 - 1358. The former church consists of a square-shaped chancel and a square-shaped nave (extending from the iris to the eastern walls of the new side chapels) vaulted with lunettes, the original sacristy, the so-called vault, and a newer sacristy next to the chancel on the north and south sides, as well as a porch.

Das genaue Datum des Baus der Kirche in Babice ist nicht bekannt. Die erste Erwähnung der Kirche in Babice stammt aus den Jahren 1337 - 1358. Die ehemalige Kirche besteht aus einem quadratischen Chor und einem quadratischen Kirchenschiff (das sich von der Iris bis zu den Ostwänden der neuen Seitenkapellen erstreckt), das mit Lünetten gewölbt ist, der ursprünglichen Sakristei, dem so genannten Gewölbe, und einer neueren Sakristei im Norden und Süden neben dem Chor sowie einer Vorhalle.

Ołtarz boczny w kościele parafialnym w Babicach.
Fot. Robert Matyskiel

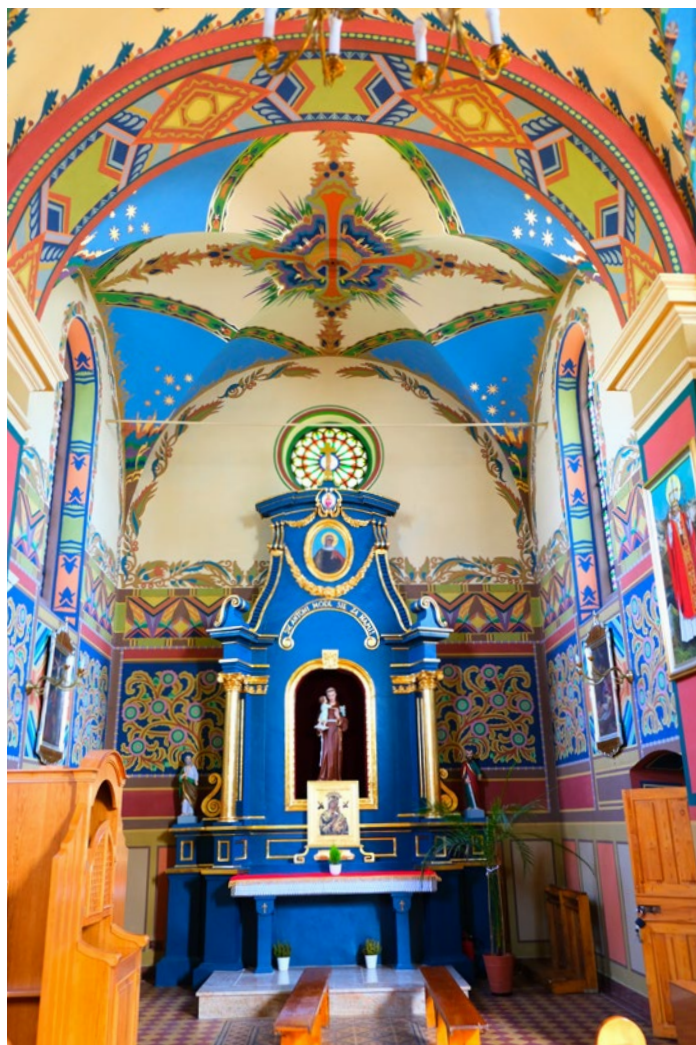
Side altar in the parish church in Babice.

Der Seitenaltar in der Pfarrkirche in Babice.

🇵🇱 W kościele znajdują się: trzy portale barokowe, w tym jeden uszaty, ołtarze główny i dwa boczne rokokowe z 1778 r., fragmenty ołtarza wczesnobarokowego wykonanego w 1662 r. przez Mikołaja Przybysławowicza z Krakowa, chrzcielnica barokowa z drugiej połowy XVIII w., obraz Św. Klemensa wczesnobarokowy. Stacje Męki Pańskiej malowane przez Eljasza.

🇬🇧 The church has three Baroque portals, including one with 'decorative ears'. It has a Rococo main altar and two side altars from 1778. Fragments of an early Baroque altarpiece made in 1662 by Mikołaj Przybysławowicz of Kraków. Baroque font from the second half of the 18th century. Picture of St. Clemens from the Early Baroque period. Stations of the Cross painted by Eljasz.

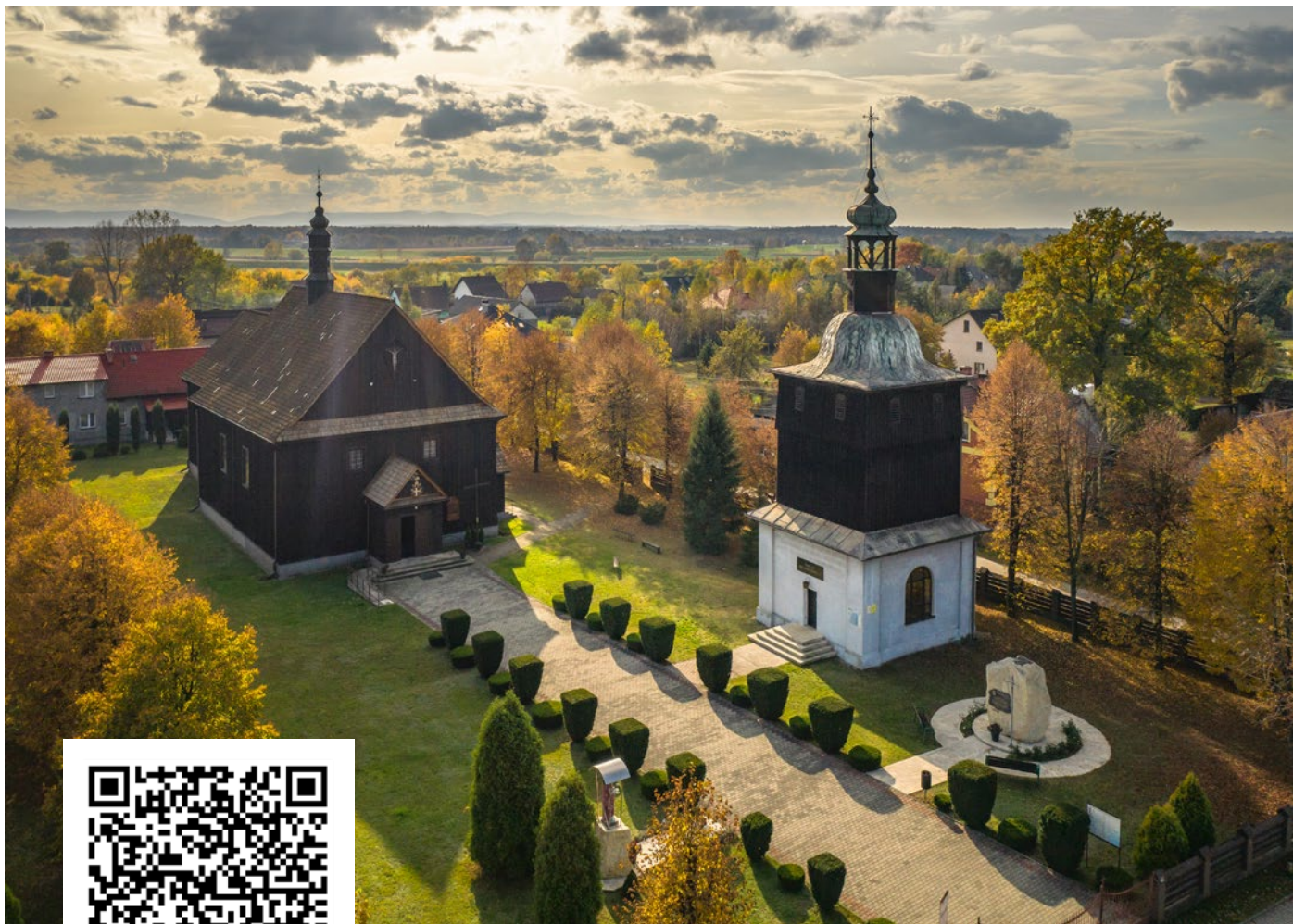
🇩🇪 Die Kirche hat drei barocke Portale, darunter ein Ohrläppchen. Der Haupt- und die beiden Seitenaltäre stammen aus dem Rokoko von 1778. Fragmente eines frühbarocken Altaraufsatzes aus dem Jahr 1662 von Mikołaj Przybysławowicz aus Krakau. Barockes Taufbecken aus der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts. Frühbarockes Gemälde des Heiligen Clemens. Der von Eljasz gemalte Kreuzweg.

Kaplica boczna. Fot. Robert Matyskiel
Side chapel.
Seitenkapelle.

Kaplica boczna. Fot. Robert Matyskiel
Side chapel.
Seitenkapelle.

Kościół parafialny w Mętkowie. Fot. Rafał Niebieszczański
Mętków Parish Church.
Pfarrkirche von Mętków.

Drugim ciekawym obiektem sakralnym na terenie gminy Babice jest modrzewiowy **kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Mętkowie** z XVII w., z którym związana jest postać Karola Wojtyły.

Another interesting religious building in the Babice commune is the 17th-century larch **church of Our Lady of Częstochowa in Mętków**, associated with the figure of Karol Wojtyła.

Ein weiteres interessantes religiöses Gebäude in der Gemeinde Babice ist die **Lärchenholzkirche Unserer Lieben Frau von Częstochowa in Mętków** aus dem 17. Jahrhundert, mit der die Person von Karol Wojtyła verbunden ist.

 Do Mętkowa został przeniesiony z Niegowici w latach 1972 - 1974, a poświęcenia w dniu 1 maja 1974 r. dokonał ówczesny metropolita krakowski **kardynał Karol Wojtyła**, który w latach 1948 - 1949 pełnił w nim rolę wikariusza. Kościół modrzewiowy ma konstrukcję zrębową, charakterystyczną dla stylu podkarpackiego. Wnętrze kościoła zdobią trzy ołtarze barokowe snycerstwa szkoły krakowskiej: ołtarz główny Matki Boskiej Częstochowskiej; ołtarz boczny prawy Serca Pana Jezusa z zabytkową figurą Matki Bożej Bolesnej; ołtarz boczny lewy św. Anny „Samotrzeciej” – obraz renesansowy, malowany temperą na desce. Barokowa tęczą z wyobrażeniem Pana Jezusa Ukrzyżowanego łączy prezbiterium z nawą główną.

 It was moved from Niegowic to Mętków between 1972 and 1974, and consecrated on 1 May 1974 by the then Metropolitan of Kraków, **Cardinal Karol Wojtyła**, who was the parish priest between 1948 and 1949. The larch church has a log construction, which is characteristic of the Podkarpackie style. The interior of the church is decorated with three Baroque altars made by woodcarvers from the Cracovian school: the main altar of Our Lady of Częstochowa, the right side altar of the Sacred Heart of Jesus with an antique statue of Our Lady of Sorrows, the left side altar of St Anne 'Samotreti' - Renaissance painting painted in tempera on panel. The Baroque rood screen with an image of the Crucified Jesus connects the presbytery with the central nave.

 Sie wurde zwischen 1972 und 1974 von Niegowici nach Mętków verlegt und am 1. Mai 1974 vom damaligen Metropoliten von Krakau, **Kardinal Karol Wojtyła**, eingeweiht, der dort zwischen 1948 und 1949 als Vikar tätig war. Die Kirche aus Lärchenholz hat eine für den Stil der Karpatenküste charakteristische Blockstruktur. Das Innere der Kirche ist mit drei barocken Altären geschmückt, die von Holzschnitzern der Krakauer Schule angefertigt wurden: der Hauptaltar der Muttergottes von Tschenschow, der rechte Seitenaltar des Heiligsten Herzens Jesu mit einer antiken Statue der Schmerzhaften Muttergottes und der linke Seitenaltar der Heiligen Anna "Samotreti". - Renaissance-Gemälde, gemalt in Tempera auf Karton. Ein Lettner im Barockstil mit einer Darstellung des gekreuzigten Jesus verbindet das Presbyterium mit dem Kirchenschiff.

Tablica pamiątkowa na kościele parafialnym w Mętkowie.

Fot. Barbara Oravec

A commemorative plaque on the Parish Church in Mętków.

Gedenktafel an der Pfarrkirche in Mętków.

*Ołtarz główny
kościół
parafialnego
w Mętkowie.
Fot. Robert
Matyskiel*

*The main altar
of the parish church
in Mętków.*

*Der Hauptaltar
der Pfarrkirche
in Mętków.*

Barokowe są również ambona i chrzcielnica. Na szczególną uwagę zasługują znajdujące się w kościele zabytkowe stacje drogi krzyżowej oraz obrazy zdobiące ściany prezbiterium i naw bocznych. Polichromia kościoła została wykonana w 1978 r. Zgodnie z decyzją Wydziału Konserwacji Zabytków, obok przeniesionego kościoła wybudowano dzwonnice z kaplicą Św. Józefa na wzór dzwonnicy z Niegowici.

The pulpit and the baptismal font are also in Baroque style. Particularly noteworthy are the historic Stations of the Cross in the church and the paintings adorning the walls of the presbytery and side aisles. The polychrome decoration of the church was carried out in 1978. In accordance with a decision of the Conservation Department, a bell tower with the Chapel of St. Mary was built next to the relocated church. The bell tower of St Joseph's was modelled on the bell tower of Niegowic.

Die Kanzel und das Taufbecken sind ebenfalls barock. Besonders bemerkenswert sind die historischen Kreuzwegstationen in der Kirche und die Wandmalereien im Presbyterium und in den Seitenschiffen. Die Polychromie der Kirche stammt aus dem Jahr 1978. Auf Beschluss der Denkmalschutzbehörde wurde neben der verlegten Kirche ein Glockenturm mit der St.-Josephs-Kapelle nach dem Vorbild des Glockenturms in Niegowici errichtet.

 Kościół Parafialny Matki Boskiej Częstochowskiej w Mętkowie stanowi element **Szlaku Architektury Drewnianej**, prezentującego różnorodność architektoniczną budowli drewnianych w województwie małopolskim, tym samym jest jednym z najcenniejszych obiektów sakralnych w powiecie chrzanowskim. W miejscu tym corocznie organizowane są **koncerty papieskie** z udziałem takich sław, jak: Alicja Majewska, Małgorzata Walewska, zespół ZAKOPOWER i innych znamienitych wykonawców muzyki rozrywkowej i operowej.

 The Parish Church of Our Lady of Częstochowa in Mętków is one of the most valuable sacral buildings in the Chrzanów district, as it is part of the **Wooden Architecture Route**, which presents the architectural diversity of wooden buildings in the Małopolska Province. Annual **Papal Concerts** are held here, featuring such celebrities as Alicja Majewska, Małgorzata Walewska, the band ZAKOPOWER and other famous pop and opera performers.

 Die Pfarrkirche Unserer Lieben Frau von Tschenstochau in Mętków ist Teil der **Route der Holzarchitektur**, die die architektonische Vielfalt der Holzbauten in der Woiwodschaft Kleinpolen präsentiert, und gehört damit zu den wertvollsten Sakralbauten im Kreis Chrzanów. Hier finden alljährlich **päpstliche Konzerte** statt, an denen Prominente wie Alicja Majewska, Małgorzata Walewska, die Band ZAKOPOWER und andere bekannte Künstler der Pop- und Opernmusik teilnehmen.

Koncert papieski. Fot. z arch. Fundacji "Barka" w Mętkowie
Papal Concert
Papstkonzert

Obelisk dający początek Szlaku Miejsc Papieskich na Ziemi Chrzanowskiej. Fot. Barbara Oravec

Obelisk marking the beginning of the Route of Papal Sites in the Chrzanów area.

Der Obelisk markiert den Beginn der Route der päpstlichen Stätten in der Region Chrzanów.

W Mętkwie przy kościele ma również początek **Szlak Miejsc Papieskich na Ziemi Chrzanowskiej**.

The **Route of Papal Places in the Chrzanów Region** also begins in Mętków by the church.

Die Route der päpstlichen Stätten in der Region Chrzanów beginnt ebenfalls in Mętków bei der Kirche.

Zapraszamy do odkrywania osobliwości przyrody,
poznawania zabytków i ciekawych miejsc
oraz kosztowania wszystkimi zmysłami
uroków gminy Babice!

Come and discover nature's wonders,
monuments and places of interest,
and enjoy the Babice region
with all your senses!

Wir laden Sie ein, die Besonderheiten der Natur zu entdecken,
historische Denkmäler und interessante Orte kennen zu lernen
und den Charme der Gemeinde Babice
mit allen Sinnen zu genießen!

Rzeka Wisła. Fot. Sławomir Urbaniak

Weichsel

Vistula river

 INFORMATOR TELEADRESOWY **CONTACT INFORMATION** **KONTAKTINFORMATIONEN**

**POWIATOWE CENTRUM INFORMACJI
TURYSTYCZNEJ W WYGIĘLZOWIE
DISTRICT TOURIST INFORMATION CENTRE
IN WYGIĘLZÓW
TOURISTISCHES INFORMATIONSZENTRUM
IN WYGIĘLZÓW**

ul. Podzamcze 1
32-551 Wygięłzów
www.visit.powiat-chrzanowski.pl
email: info@powiat-chrzanowski.pl

**URZĄD GMINY BABICE
BABICE MUNICIPAL OFFICE
GEMEINDEAMT BABICE**

ul. Krakowska 56, 32 - 551 Babice
tel. 32 613 40 13
e-mail: poczta@babice.pl

**OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ
SOCIAL WELFARE CENTRE
SOZIALHILFEZENTRUM**

ul. Krakowska 56, 32 - 551 Babice
tel. 32 613 40 50
e-mail: ops@babice.pl

**GMINNY OŚRODEK KULTURY W BABICACH
COMMUNITY CULTURAL CENTRE IN BABICE
GEMEINSCHAFTLICHES KULTURZENTRUM
IN BABICE**

ul. Krakowska 47, 32 – 551 Babice
tel. 32 613 40 94
email: gokis.babice@gmail.com
<https://www.yourajskieokolice.pl/>

**GMINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W BABICACH
MUNICIPAL PUBLIC LIBRARY IN BABICE
ÖFFENTLICHE STADTBIBLIOTHEK IN BABICE**

ul. Krakowska 47, 32 - 551 Babice
tel. 32 613 40 09
e-mail: gbpbabice@interia.pl

**FILIA NR 1 MĘTKÓW
BRANCH NO. 1 MĘTKÓW
FILIALE NR. 1 MĘTKÓW**

ul. Nadwiślańska 32, Mętków, 32 - 551 Babice
tel.: 32 61 34 236
e-mail: filia.metkow@interia.pl

**FILIA NR 2 JANKOWICE
BRANCH NO. 2 JANKOWICE
FILIALE NR. 2 JANKOWICE**

ul. Wadowicka 46, Jankowice, 32 - 551 Babice
tel.: 32 61 34 501
e-mail: filiajankowice@interia.pl

**FILIA NR 3 ZAGÓRZE
BRANCH NO. 3 ZAGÓRZE
FILIALE NR. 3 ZAGÓRZE**

ul. Kościelna 1, 32 - 555 Zagórze
tel.: 32 62 31 936
e-mail: filiazagorze@interia.pl

**FILIA NR 4 ROZKOCHÓW
BRANCH NO. 4 ROZKOCHÓW
FILIALE NR. 4 ROZKOCHÓW**

ul. Chemików 2, Rozkochów, 32 - 551 Babice
tel.: 32 62 29 111
e-mail: filia4rozkochow@interia.pl

**MUZEUM MAŁOPOLSKI ZACHODNIEJ
W WYGIEŁZOWIE
MUSEUM OF WESTERN MAŁÓPOLSKA
IN WYGIEŁZÓW
MUSEUM FÜR WESTMASOPIEN IN WYGIEŁZÓW**

ul. Podzamcze 1, Wygiełzów, 32 – 551 Babice
<https://mmz.info.pl/>
Kasa, informacja: 32 - 613 - 40 - 62

Administracja: tel/fax 32 - 622 - 87 - 49,
32 - 646 - 28 - 10
Zamawianie lekcji: 885-386-913
email: sekretariat@mmz.info.pl

**BANKOMAT
ATM
GELDAUTOMAT**

ul. Krakowska 47, Babice

NOCLEGI / ACCOMODATION / UNTERKUNFTE

**NOCLEGI HALINA CUDAK
ACCOMMODATION HALINA CUDAK
UNTERKUNFT HALINA CUDAK**

ul. Wadowicka 24a, Jankowice, 32 - 551 Babice
tel. 32 623 19 58

**LAWENDA I BLUSZCZ
LAVENDER AND IVY
LAVENDEL UND EFEU**

Pokoje Gościnne - Amelia Buczek
ul. Podlesie 21, Jankowice, 32 - 551 Babice
tel. 32 613 49 03, 669 312 033
email: amelia.buczek15gmail.com

**GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE
AGRTOURISM FARM
AGRITOURISMUS BAUERNHOF**

ul. Lipowiecka 6A, Wygiełzów, 32 - 551 Babice
tel. 605 037 809
email: bioogrodybiuro@gmail.com

**GOSPODARSTWO AGROTURYSTYCZNE
LEŚNA NUTA
AGRITOURISM FARM LEŚNA NUTA
AGRARTOURISMUS-BAUERNHOF LEŚNA NUTA**

ul. Podlesie 11, Jankowice, 32 - 551 Babice
tel. 884 899 666
email: kontakt@lesna-nuta.pl

**U GOSI
AT GOSIA'S
IN GOSIA**

ul. Podlesie 4, Jankowice, 32-551 Babice
tel. 535 956 711
email: marga.lakomy@gmail.com

**MALINOWA CHATKA
RASPBERRY COTTAGE
HIMBEER-HÄUSCHEN**

Jankowice, ul. Mieszka I 3, 32-551 Babice
tel. 721 022 172
email: izabelaberny@interia.pl

GASTRONOMIA / FOOD AND DRINK / GASTRONOMIE

**RESTAURACJA PODZAMCZE
PODZAMCZE RESTAURANT
RESTAURANT PODZAMCZE**

ul. Lipowiecka 3, Wygiełzów, 32 – 551 Babice
tel. 32 645 08 34

www.babice.pl

www.yourajskieokolice.pl

Więcej na: / More at: / Mehr zu:

ISBN 978-83-67003-88-9

Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego.